

Ålderspension för invandrare från länder utanför OECD-området

Lennart Flood
Andreea Mitrut

En rapport från Sociala rådet

Stockholm 2010

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2010:105

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice.

Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2010

ISBN 978-91-38-23516-4
ISSN 0375-250X

Förord

Bakgrunden till denna rapport, som är den sjätte av flera från Sociala rådet, är oklarheter kring den ekonomiska situationen för personer som kommit till Sverige och som saknar pensionsrättigheter från det land eller de länder där de tidigare bott. Sociala rådet har givit Lennart Flood, professor i ekonometri vid Handelshögskolan, Göteborgs universitet, i uppdrag att leda arbetet med ett projekt för att beskriva situationen för dessa personer, beräkna eventuella konsekvenser av regeländringar samt göra en internationell jämförelse.

Sociala rådet tackar Lennart Flood för arbetet med rapporten. Den har granskats av Anders Klevmarken, professor emeritus i ekonometri vid Uppsala Universitet och VD för Econometric Research HB.

Kristina Alexanderson
Ordförande i Sociala rådet
Professor i socialförsäkring

Publikationer från Sociala rådet:

Rapport	Titel
1	Alkoholkonsumtion, alkoholproblem och sjukfrånvaro – vilka är sambanden? En systematisk litteraturöversikt (SOU 2010:47)
2	Multipla hälsoproblem bland personer över 60 år; en systematisk litteraturöversikt om förekomst, konsekvenser och vård (SOU 2010:48)
3	Vem arbetar efter 65 års ålder? En statistisk analys (SOU 2010:85)
4	Finns det samband mellan samsjuklighet och sjukfrånvaro? En systematisk litteraturöversikt (SOU 2010:89)
5	Massuppsägningar, arbetslöshet och sjuklighet; en rapport om konsekvenser av 1990-talets friställningar för slutenvårdsutnyttjande och risk för förtida död (SOU 2010:102)
6	Ålderspension för invandrare från länder utanför OECD-området (SOU 2010:105)
7	Läkares sjukskrivningspraxis; en systematisk litteraturöversikt (SOU 2010:107)
8	Informal care and voluntary assistance; a systematic review of quantitative and qualitative aspects of assistance to elderly persons in Sweden, Italy, the United Kingdom and Canada
9	Valfrihet och kvalitet inom hälso- och sjukvården; en litteraturöversikt om faktorer som påverkar patienters val av vårdgivare

Innehåll

Sociala rådet i korthet	7
Författarpresentation	9
Sammanfattning	11
1 Inledning.....	13
2 Ålderspension för invandrare – en internationell utblick	15
3 En beskrivning av det svenska pensionssystemet	19
4 Beskrivning av ekonomiska förhållanden för inrikes och utrikes födda personer	23
5 Framskrivning av pensionspoäng och pensionsgrundande inkomst	39
6 Inkomst från allmän ålderspension – en prognos.....	45
7 Avslutande diskussion	53
Referenser	59

Bilagor

Bilaga 1	Kommittédirektiv	63
Bilaga 2	Antalet individer från ett icke OECD-land.....	67
Bilaga 3	Statistiska modeller för framskrivning av pensionsgrundande inkomster.....	71
Bilaga 4	Beräkning av allmän pension.....	75

Sociala rådet i korthet

Sociala rådets uppdrag är, enligt kommittédirektivet (se bilaga 1), att agera som rådgivare till regeringen på hälso- och sjukvårdsområdet samt i sociala frågor. Sociala rådet ska även förse regeringen med kunskap baserad på svenska och internationella forskningsrön som är relevanta för utformningen av välfärdspolitiken inom Socialdepartementets områden. Dessutom ska Sociala rådet identifiera utvecklingstendenser och viktiga faktorer som har betydelse för välfärdssektorns funktion.

Uppdraget omfattar de tre åren 2008–2010. I rådet ingår forskare från olika vetenskapsområden samt generaldirektörerna för Försäkringskassan och Socialstyrelsen.

Sociala rådets verksamhet utgörs av flera olika delar, t.ex. regelbundna möten med Socialdepartementets statsråd och politiskt sakkunniga samt andra möten med Socialdepartementets tjänstemän. Sociala rådet ordnar även seminarier, samt en årlig konferens för en bredare publik.

Sociala rådet har under uppdragsperioden identifierat några områden där det saknas kunskap eller där befintlig kunskap behöver uppdateras eller sammanställas. Sociala rådet har därför initierat ett antal projekt som ska bidra till att fylla vissa kunskapsluckor med innehåll och/eller ge en uppdaterad och översiktlig bild av kunskapsläget. Projekten kommer att redovisas i en serie rapporter, i vilken föreliggande rapport ingår.

Rapporterna kan laddas ner från Sociala rådets hemsida: <http://www.sou.gov.se/socialaradet>. Där finns även information om rådet och dess verksamhet.

Sociala rådet kan nås via dess sekreterare, Malin Sedvallsson, företrädesvis per e-post: malin.sedvallsson@social.ministry.se

I Sociala rådet ingår följande personer:

- Kristina Alexanderson (ordförande), professor i socialförsäkring, Sektionen för försäkringsmedicin, Karolinska Institutet
- Lennart Flood (ledamot), professor i ekonometri vid Handelshögskolan, Göteborgs universitet
- Laura Fratiglioni (ledamot), professor i geriatrisk epidemiologi vid Aging Research Center, Karolinska Institutet/Stockholms universitet
- Lars-Erik Holm (adjungerad ledamot), generaldirektör och chef för Socialstyrelsen
- Per Johansson (ledamot), professor i ekonometri vid Uppsala Universitet; Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering
- Adriana Lender (adjungerad ledamot), generaldirektör och chef för Försäkringskassan
- Olle Lundberg (ledamot), professor i forskning om jämlikhet i hälsa vid Center for Health Equity Studies (CHESS), Karolinska Institutet/Stockholms universitet
- Clas Rehnberg (ledamot), docent i hälsoekonomi vid Medical Management Centre, Karolinska Institutet

Författarpresentation

Lennart Flood är professor i ekonometri vid nationalekonomiska institutionen, handelshögskolan vid Göteborgs Universitet. Han forskar inom området mikroekonomi med särskild inriktning mot arbetsutbud, inkomstskatter, pensioner samt hushållens förmögenhet. Hans arbete omfattar utvecklingen av modeller för konsekvensberäkningar av ändrade bidrags- och skatteregler för hushållens ekonomi. Dessa modeller ingår i de verktyg som används av Finansdepartementet för att beräkna effekter av regeländringar.

Andreea Mitrut har doktorsexamen i nationalekonomi från Göteborgs Universitet. Hennes nuvarande position är en forskartjänst i nationalekonomi vid Uppsala Universitet. Andreeas huvudsakliga forskningsområde är arbetsmarknadsekonomi med speciell inriktning mot transfereringar inom hushållet, fertilitet, fattigdom och social utslagning, men även frågor relaterade till pensionssystemen. Hennes forskningsområden berör också hälsoekonomi och s.k. "behavioral economics".

Sammanfattning

Syftet med denna rapport är att analysera frågor om förväntad inkomst från det allmänna pensionssystemet för en grupp av invandrare med en svag anknytning till arbetsmarknaden. Ett exempel på en sådan grupp är de individer som invandrat till Sverige från ett icke OECD-land. Vi utgår i vår studie från denna grupp av invandrare, och ett gemensamt tema i rapporten är att kontrastera de ekonomiska förutsättningarna för dessa utrikes födda män och kvinnor mot de villkor som gäller för inrikes födda. Speciellt kommer skillnader mellan olika födelsekohorter att uppmärksammas. Avsikten är inte enbart att kommentera dagens situation utan avsikten är framförallt att uttala sig om den förväntade framtida pensionen för dem som idag är i yrkesaktiv ålder.

Rapporten inleds med en internationell utblick där frågor som samordning av pensioner och internationella regler och konventioner beskrivs. En konsekvens av denna beskrivning är att det är osannolikt att de utrikes födda som ingår i vår studie har några pensionsrättigheter från sitt hemland. Vi utgår därför i fortsättningen vid beräkningen av de utrikes föddas pension att denna enbart beror på intjänade pensionsrätter i Sverige. Sedan följer en kort beskrivning av det svenska pensionssystemet.

Som en utgångspunkt för beräkningarna av framtida förväntade pensioner ges en beskrivning, baserat på data från 2007, av de ekonomiska variabler som har relevans för den ekonomiska levnadsstandarden. En genomgång av ekonomiska resurser visar att invandrare från ett land utanför OECD-området har väsentligt sämre förutsättningar att få en hög levnadsstandard som pensionärer än dem som är födda i Sverige. En viktig fråga är huruvida det allmänna pensionssystemet kommer att utjämna dessa skillnader när pensionen tas ut.

Sedan följer ett kapitel som beskriver framskrivningen av pensionsgrundande inkomster, och baserat på dessa data genomförs en

konsekvensanalys av den allmänna ålderspensionen. En sammanfattning av de resultat som redovisas i rapporten är att invandrarnas pensioner, och då i synnerhet kvinnornas, är alltför låga för att skapa förutsättningar för en rimlig levnadsstandard. För att öka den disponibla inkomsten för dessa grupper krävs både äldreförsörjningsstöd och bostadsstöd. En ökning av pensionsnivåerna skulle även kunna erhållas genom inkomstindexering av garantipensionen. En inkomstindexerad garantipension tillsammans med 40 bosättningsår skulle ge en allmän pension på 70–80 procent av ålderspensionen för en inrikes född man. Den högre garantipensionen skulle delvis vara självfinansierad genom att detta medför minskat behov av äldreförsörjningsstöd och bostadsbidrag. Det ska dessutom framhållas att en inkomstindexering även skulle innebära en högre pension för de inrikes födda kvinnorna.

1 Inledning

Det nya svenska pensionssystemet baseras på inkomster under hela livet. Inte förvånande innebär detta en utmaning för välfärdspolitikens ambitioner att erbjuda en rimlig ersättningsnivå för de individer som saknar eller har en svag anknytning till arbetsmarknaden. Denna utmaning utgör huvudtemat i denna rapport som mer specifikt studerar frågor relaterade till invandrades ålderspensioner.

Merparten av den ekonomiska forskningen om invandrades förhållanden har handlat om frågor kopplade till arbetsmarknaden. Ett område som fått mindre uppmärksamhet är frågor om välfärdsystemens utformning och då framförallt för äldre invandrare. En ambition med denna rapport är att delvis fylla denna lucka. En vanlig utgångspunkt i den internationella debatten om immigranter och pensioner har varit kopplade till frågor om pensionssystemets finansiella stabilitet. Behovet av reformer är väl dokumenterat, t.ex. i [1] och [2]. Här är inte det direkta syftet att analysera frågor kopplade till finansiell stabilitet utan istället besvara frågan om vilken förväntad inkomst det allmänna pensionssystemet kommer att ge den grupp av invandrare som har en svag anknytning till arbetsmarknaden. Ett exempel på en sådan grupp är de individer som invandrat till Sverige från ett icke OECD-land. Ett gemensamt tema i rapporten är att kontrastera de ekonomiska förutsättningarna för dessa utrikes födda män och kvinnor mot de villkor som gäller för inrikes födda. Speciellt kommer skillnader mellan olika födelsekohorter att uppmärksammas. Det enkla skälet till att uppmärksamma kohortskillnader är att vi primärt inte enbart önskar kommentera dagens situation utan avsikten är framförallt att uttala sig om den förväntade pensionen för dem som idag är i yrkesaktiv ålder.

Inledningsvis ges en beskrivning av hur de ekonomiska resurserna skiljer sig åt mellan de olika grupperna: inrikes- respektive

utrikes födda, män och kvinnor och olika födelseår. Naturligtvis spelar anknytningen till arbetsmarknaden en väsentlig roll. I Sverige har invandrare från ett icke OECD-land en betydligt svagare ställning på arbetsmarknaden jämfört med de inrikes födda. Det är emellertid inte enbart skillnader i sysselsättning som skapar stora skillnader i pensionsrättigheter utan detta gäller även skillnader i inkomstnivåer. Utöver sysselsättning beskrivs även ett stort antal indikatorer som samtliga mäter ekonomiska resurser, och därmed direkt eller indirekt är mått på individens förväntade levnadsstandard som pensionär. För de äldre som redan uppnått pensionsålder ges även en beskrivning av den inkomst de idag erhåller från sin ålderspension.

En vidare ambition är att beskriva den framtida förväntade ålderspensionen för dem som idag är immigranter från ett icke OECD-land, samt kontrastera denna mot de svenskföddas. I syfte att genomföra denna beräkning så skrivs den pensionsgrundande inkomsten fram till dess att individerna fyllt 65 år. Vid denna ålder beräknas inkomsten från allmän ålderspension och en jämförelse för immigranter och inrikes födda presenteras. De strategiska parametrar som kommer att belysas är betydelsen av antal bosättningsår i Sverige, år med pensionsgrundande inkomst, samt indexeringen av garantipensionen. Det kommer att visa sig att garantipensionen och dess indexering spelar en väsentlig roll.

Rapporten inleds med en internationell utblick där frågor som samordning av pensioner och internationella regler och konventioner beskrivs. Sedan följer en kort beskrivning av det svenska pensionssystemet. Som en utgångspunkt för beräkningarna av framtida förväntade pensioner ges en beskrivning, baserat på data från 2007, av de ekonomiska variabler som har relevans för den ekonomiska levnadsstandarden. Sedan följer ett avsnitt som beskriver framskrivningen av pensionsgrundande inkomster och baserat på dessa data genomförs en konsekvensanalys av den allmänna ålderspensionen. Avslutningsvis görs en sammanfattning tillsammans med kommentarer och reflektioner.

2 Ålderspension för invandrare – en internationell utblick

Förhållandet mellan de sociala välfärdssystemens utformning och immigration är en internationell fråga som på senare tid ägnats stor uppmärksamhet. Frågan rymmer ett flertal dimensioner, och särskilt kan följande nämnas:

1. tillgång till välfärdssystemen i värdlandet, till exempel långsiktiga sociala trygghetsförmåner såsom ålders- och invaliditetsförmåner, och även kortsiktiga ersättningar vid arbetslöshet eller föräldraledighet samt försörjningsstöd och bostadsbidrag
2. samordning av sociala rättigheter mellan värd- och ursprungslandet
3. villkoren på arbetsmarknaden för invandrare i värd- och ursprungslandet
4. tillgång till informella nätverk.

Invandrades villkor på arbetsmarknaden och vikten av informella nätverk har diskuterats utförligt i litteraturen (se t.ex. [3] och [4]). Frågor om samordning av rättigheter och invandrades tillgång till välfärdssystemen i allmänhet och ålderspension i synnerhet, har först på senare tid hamnat i fokus (se [5] och [6]). Samordning av rättigheter handlar om att skydda, bevara och överföra förvärvade sociala rättigheter oberoende av nationalitet och bosättningsland (se [7]).¹ Detta är särskilt viktigt för långsiktiga sociala trygghetssystem så som ålderspensionssystem. Att flytta från ett land till ett annat kan innebära betydande ekonomiska konsekvenser i form av förlorade pensionsrättigheter. Samordning av rättigheter innebär

¹ Som ett exempel kan nämnas att en immigrant från Mexiko, som är bosatt i USA och som har arbetat mindre än 10 år i Mexiko och mindre än 10 år i USA, har inte rätt till ålderspension varken i Mexiko eller USA.

ett gemensamt fastställande av ersättningsnivåer för en person som har migrerat genom att ta hänsyn till de totala pensionsrättigheterna från både ursprungs- och värdlandet när den slutliga pensionen beräknas. Denna överföring av pensionsrätter är särskilt viktig i länder med ett pensionssystem där pensionerna beräknas baserat på inkomsten över hela livet [5].

Bilaterala och multilaterala avtal mellan länder reglerar samordningen av pensionsrättigheter. EU:s förordningar om att samordna sociala förmåner är de mest komplexa och avancerade exemplen på multilaterala avtal. Dessa medför att EU-medborgare har full samordning inom EU. Avsikten med denna samordning är att i största möjliga utsträckning samordna förmåner från de olika medlemsländerna. Avsikten är emellertid inte att harmonisera medlemsländernas lagstiftningar. Det innebär att det är varje lands lagstiftning som avgör rätten till förmåner. Denna samordning bestäms utifrån fyra huvudprinciper. *Likabehandling*: personer som är bosatta i ett medlemsland har samma rättigheter och skyldigheter som landets egna medborgare i fråga om de socialförsäkringsförmåner som omfattas av förordningarna. *Sammanläggning*: de som arbetar i ett medlemsland ska inte gå miste om förmåner eller rättigheter som de tidigare har tjänat in i ett annat medlemsland. Det betyder att om ett medlemslands lagstiftning innehåller bestämmelser som kräver viss tids försäkring, arbete eller bosättning för rätt till förmåner ska sådan tid i ett annat medlemsland beaktas om det behövs. *Exportabilitet*: förmåner vid invaliditet, ålderdom, till efterlevande och vid arbetssjukdom eller olycksfall i arbetet samt vid dödsfall ska kunna betalas ut i det medlemsland där den berättigade är bosatt. *Pro rata temporis* tillämpas vid beräkning av pension i fall då en pensionstagare till följd av arbete eller bosättning i flera medlemsländer har tjänat in rätt till pension i mer än ett medlemsland. Pensionstagaren har då rätt till en proportionellt beräknad pension från vart och ett av de länder i vilka han tjänat in rätt till pension.

Även medborgare från ett s.k. tredjeland, dvs. land utanför EU, har full möjlighet att överföra sina sociala rättigheter, men först efter fem års vistelse i ett EU-land. Många EU-stater har emellertid undertecknat bilaterala avtal med länder utanför EU (t.ex. med Marocko, Tunisien och Algeriet).

Utanför EU-området är frågan om samordning av pensionsrättigheter betydligt mer komplicerad och svårare att sammanfatta. På global nivå kan immigranternas rättigheter att överföra sina

pensionsrättigheter mellan värd och ursprungsland delas in i fyra huvudsakliga system (se [5] och [6]). Första systemet innebär att ursprungs- och värdlandet har ingått bilaterala eller multilaterala avtal, till exempel att pensionerna betalas utomlands (dvs. exportabilitet) och även att alla pensionsrättigheter ska överföras (dvs. sammanläggning). När pensionsnivån beräknas så ingår de pensionsrättigheter som har intjänats i bägge länderna. Även om detta förefaller vara en naturlig och rättvis princip så är det enligt [5] enbart ca en femtedel av världens immigranter som omfattas av detta system. System två omfattar immigranter som har tillgång till pensionsförmåner i värdlandet, även om det inte finns några bilaterala avtal mellan värdlandet och ursprungslandet. Enligt denna princip så görs ingen sammanläggning av pensionsrättigheter. Ungefär 55 procent av världens immigranter kan falla under detta system. System tre omfattar alla immigranter som inte kan eller får betala pensionsavgifter i värdlandet, antingen därför att de är uteslagna eller för att det saknas formella sociala förmåner. Detta är fallet för länderna i Gulfstaternas samarbetsråd (GCC) och vissa afrikanska länder. Här betalar således immigranterna inte några pensionsavgifter och kan därmed, om de beslutar att lämna landet, heller inte förlora sina rättigheter. Det är dock endast ca fem procent av invandrarna som faller inom detta system, dvs. de har ingen tillgång till flyttbara förmåner trots att de arbetar lagligt [5]. Slutligen innehåller system fyra främst illegala immigranter som har mycket liten eller ingen tillgång till några pensionsrättigheter och därför inga förvärvade flyttbara rättigheter. Även om det naturligtvis råder stor osäkerhet om uppskattningen, beräknas cirka 20 procent av immigranterna arbeta i den informella ekonomin med en begränsad eller ingen möjlighet att överföra sina sociala förmåner.

En annan avgörande aspekt när det gäller immigranternas förväntade levnadsstandard har att göra med deras tillgång till välfärdssystemen. Det är oftast så att värdlandet reglerar villkor som måste uppfyllas av immigranter för att de ska få tillgång till de formella välfärdssystemen. De flesta länder utgår från principen om likabehandling för immigranter men då i regel baserat på antalet bosättningsår och även givet att det finns ett permanent uppehållstillstånd. Dessa krav varierar mellan länderna. Även här framstår det system som tillämpas inom Europeiska unionen som det mest avancerade när det gäller samordningen mellan EU-medborgare, vilka har full tillgång alla sociala förmåner. Icke EU-immigranter

får tillgång till pensionsförmåner först efter en viss tids bosättning i ett EU-land (senast efter fem år enligt EU-direktiv 109/2003).

När det gäller kravet på bosättningsår varierar dessa från land till land men tillgång till full ålderspension kräver i regel bosättning eller pensionsinbetalning över en längre period. Exempelvis USA kräver minst tio år av pensionsavsättningar för att invandrare ska vara berättigade till ålderspension. Kanada kräver 10 års kontinuerlig bosättning för att uppfylla kraven för pension och minst 40 års bosättning för full grundläggande ålderspension, vilket är ett kriterium som få invandrare kan möta [8]. Australien har liknande regler och även ett flertal europeiska länder har ett bosättningskrav på 40 år för att få full grundläggande ålderspension. I Grekland är kravet 37 år och i Tjeckien 25 år (OECD, 2005). Som tidigare förklarats, är invandrare i Gulf-regionen undantagna från alla sociala rättigheter. Ett antal låginkomstländer i Afrika söder om Sahara och i Central, Syd- och Sydostasien ger enbart svaga eller inga sociala rättigheter.

Avslutningsvis kan vi konstatera att jämfört med andra utsatta grupper löper immigranter betydande risker att hamna i fattigdom på grund av låga pensionsrättigheter och även på grund av olika regler beträffande tillgång till grundpension eller andra sociala grundskydd [8].

En konsekvens av denna internationella beskrivning är att det är osannolikt att de utrikes födda som ingår i vår studie har några pensionsrättigheter från sina ursprungsländer. Vid beräkningen av de utrikes föddas pension utgår vi därför fortsättningsvis ifrån att denna enbart beror på intjänade pensionsrätter i Sverige.

3 En beskrivning av det svenska pensionssystemet

Det urval av individer, inrikes och utrikes födda, som ingår i vår studie får pension både från det äldre ATP-systemet och det nya reformerade systemet. Av detta skäl ges en kort beskrivning av både de gamla och de nya regelverken.

ATP-systemet, som infördes år 1960, är utformat som ett fördelningssystem, dvs. de yrkesverksamma betalar utgående pensioner via avgifter. Storleken på ATP-pensionen beror på inkomsten under de femton åren med högst inkomst i arbetslivet. För full ATP krävs att man arbetat 30 år. Inom ramen för ATP-systemet finns en grundtrygghet i form av folkpension. För att ha rätt till full folkpension krävs att man antingen arbetat i 30 år eller varit bosatt i Sverige i 40 år.

I juni 1998 fattade riksdagen beslut om ett nytt pensionssystem. Det reformerade pensionssystemet består av flera olika delar: inkomstpension, premiepension och garantipension. Det nya systemet ersätter folkpension och ATP helt för personer som är födda efter 1953 och delvis för personer som är födda mellan åren 1938–1953.

Pensionen från det nya systemet avgörs av inkomsten under hela livet och inte bara under de femton bästa åren som tidigare. För varje år man tjänar in till sin pension får man pensionsrätt för inkomster som är maximalt 7,5 inkomstbasbelopp.² Pensionsrätt räknas också bl.a. för den som varit sjuk, arbetslös eller har haft förtidspension. Även föräldraledighet, värnplikt och studier ger pensionsrätt. Pensionens storlek avgörs också av hur löntagarnas inkomster i Sverige utvecklas, dvs. pensionsbehållningen är inkomst-indexerad.

² År 2010 var ett inkomstbasbelopp 52 900 kr.

Premiepensionen är den del av pensionen som man själv får placera i fonder. Den enskilde kan själv välja kapitalförvaltare, och pensionens storlek beror på utfallet av kapitalförvaltningen.

Garantipensionen är grundskyddet för dem som har haft låg eller ingen inkomst alls. Den som inte själv har arbetat ihop en tillräcklig pension garanteras en utfyllnad med garantipension. Utfyllnaden finansieras via statsbudgeten. Garantipensionen kan betalas ut tidigast från 65 års ålder till personer födda 1938 eller senare. Full garantipension uppgår till 2,13 prisbasbelopp för ensamstående och 1,90 prisbasbelopp för gifta eller samboende.³ Garantipensionen räknas också av mot vissa andra pensionsinkomster och utbetalas i förhållande till hur många år man varit bosatt i Sverige. För rätt till garantipension krävs minst tre års bosättning och för full garantipension krävs minst 40 års bosättning. För den som varit bosatt kortare tid än 40 år reduceras garantipensionen med 1/40 för varje år.

En ny lag som infördes 2006 ger emellertid flyktingar som beviljats uppehållstillstånd i Sverige rätt att tillgodoräkna åren från och med 25 års ålder till och med ankomsten till Sverige som försäkringstid för garantipension. Enligt SFS 2005:728 framgår att:

Den som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av 3 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen (1989:529) skall som försäkringstid för garantipension även tillgodoräknas tid under vilken han eller hon har varit bosatt i sitt tidigare hemland från och med det kalenderår då den pensionssökande fyllde 25 år till tidpunkten då han eller hon först ankom till Sverige. Därvid skall en så stor andel av tiden i hemlandet tillgodoräknas som svarar mot förhållandet mellan den tid under vilken den pensionssökande har varit bosatt i Sverige, inräknad den tid som avses i 2 §, från den första ankomsten till landet till och med det kalenderår då han eller hon fyllde 64 år och hela tidsrymden från det att den pensionssökande första gången kom till landet till och med det kalenderår då han eller hon fyllde 64 år. Vid beräkningen skall bortses från tid för vilken personen, vid bosättning i Sverige, har rätt till pension från hemlandet.

Denna nya lag har en speciell relevans för vår studie då en stor del av de utrikes födda i vårt urval kan betraktas som flyktingar. Det är även väsentligt att nämna att garantipensionen är prisindexerad och att detta har en stor betydelse för våra resultat.

I det reformerade pensionssystemet är pensionsåldern rörlig, och det ingår en rättighet för anställda att få fortsätta sin anställning till 67 års ålder. Pensionen baseras på en fast avgift på 18,5 procent av den

³ Prisbasbeloppet år 2010 var 43 600.

årsinkomst som ger pensionsrätt, varav 16 procent används för att betala samma års pensioner och 2,5 procent sparas och förräntas på ett individuellt premiepensionskonto.

Vid pensioneringen delas den samlade pensionsbehållningen, dvs. saldot på inkomstpensionskontot, med det s.k. delningstalet. Detta beror på den återstående medellivslängden vid pensioneringen, dvs. det antal år som pensionärer i samma årskull förväntas få pensioner. I delningstalet har också tillgodoräknats en framtida inkomsttillväxt motsvarande 1,6 procent per år. Inkomstpensionen räknas årligen om med förändringen i inkomstindex minus räntan på 1,6 procentenheter som tillgodoräknas i delningstalet. Detta innebär att om lönerna ökar med exakt 1,6 procent mer än inflationen, så kommer pensionerna att öka med lika mycket som inflationen. Ökar lönerna med t.ex. 2 procent mer än inflationen kommer pensionerna att öka med 0,4 procent i fasta priser. Ökar lönerna med t.ex. 1 procent mer än inflationen så minskar pensionerna med 0,6 procent i fasta priser. Både inkomst- och premiepensionen kan tas ut från 61 års ålder. Någon åldersgräns uppåt finns inte, och pensionen kan tas ut helt eller partiellt.

Majoriteten av de anställda har även en *tjänstepension*. Dessa pensioner, som finansieras via arbetsgivaren, ger pensionsinkomster utöver den allmänna pensionen även för inkomster utöver takbeloppet på 7,5 inkomstbasbelopp. Fyra avtalsområden kan särskiljas: privatanställda arbetare, privatanställda tjänstemän, statligt anställda samt anställda i kommuner och landsting. Flera av dessa avtals- eller tjänstepensioner har nyligen reformerats och vi har inte för avsikt att beskriva dessa system, men rent generellt har de utvecklats i samma riktning som den allmänna pensionen, dvs. från att vara förmånsbestämda till att bli avgiftsbestämda.

De beräkningar som avser framtida pensioner och som redovisas i vår rapport kommer inte att inkludera tjänstepension. Däremot nämns betydelsen av dessa pensioner i kapitel fyra.

Utöver pensionssystemets delar är det även relevant att nämna två bidragsformer: äldreförsörjningsstödet och bostadstillägget, vilka indirekt är kopplade till pensionssystemet eftersom de är riktade till den äldre befolkningen.

Äldreförsörjningsstödet är avsett för personer som är bosatta i Sverige och som är 65 år eller äldre. Äldreförsörjningsstödet innebär en lägsta grundtrygghet och kan ses som ett alternativ till försörjningsstödet (socialbidrag). För att beräkna rätten till och storleken på äldreförsörjningsstödet beräknas först de totala inkom-

terna. Från dessa inkomster görs sedan ett avdrag för skälig bostadskostnad och det som blir kvar av inkomsterna jämförs med ett fastställt belopp för skälig levnadsnivå. Enligt 2010 års regler är en skälig bostadskostnad en kostnad som inte överstiger 6 200 kronor för den som är ogift och 3 100 kronor för gift eller samboende. Som skälig levnadsnivå räknas 4 786 kronor per månad för den som är ogift och 4 044 kronor för gifta och samboende. Om inkomsten efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger skälig levnadsnivå utbetalas äldreförsörjningsstöd med mellanskillnaden.

Bostadstillägg för pensionärer (BTP) är maximalt 93 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för gifta och samboende. Det betyder att den högsta möjliga ersättningen är 4 650 kronor för den som är ogift och 2 325 kronor för den som är gift/samboende. Beloppen avser återigen 2010 års regler.

Vår rapport inkluderar alla komponenter i pensionssystemet vid de beräkningar av disponibel inkomst som redovisas i nästa kapitel. Beräkningen av de framtida pensionerna gäller enbart pensionsutbetalningar från den allmänna pensionen.

4 Beskrivning av ekonomiska förhållanden för inrikes och utrikes födda personer

Syftet med detta avsnitt är att ge en beskrivning av inkomst- och förmögenhetsskillnader mellan de som är födda i Sverige, respektive de som flyttat hit och är födda i ett land utanför OECD-området. Utgångspunkten är att ge en beskrivning av de faktorer som har en direkt eller indirekt betydelse för framtida pensionsnivåer. Uppenbarligen har arbetsinkomst en central betydelse men samtidigt får inte andra inkomstslag eller real och finansiell förmögenhet glömmas bort. Storleken på privat pensionssparande är av särskilt intresse

Den information som utnyttjas för denna presentation kommer från SCB:s databas LINDA, som helt och hållet är baserad på registerinformation. Denna typ av data har flera fördelar: urvalstorleken (år 2007 ingår ca 800 000 individer), kvalitén på informationen samt att individerna kan följas över tiden utan några stora bortfallsproblem. Upprepade tvärsnitt där samma individer ingår brukar kallas paneldata eller longitudinella data. Den tidsperiod som utnyttjas för denna rapport spänner över tiden från 1992 till 2007. Vid analys av paneldata är det väsentligt att skilja på en balanserad respektive obalanserad panel; det första innebär att samma individer är med hela tiden medan det senare innebär att nya individer inkluderas och även att gamla lämnar urvalet. Vår analys utgår från ett representativt urval av Sveriges befolkning för varje år. Således utgår analysen i denna rapport från en obalanserad panel från 1992 till 2007 där vi enbart inkluderar individer som i varje tvärsnitt är födda mellan 1930 och 1975.

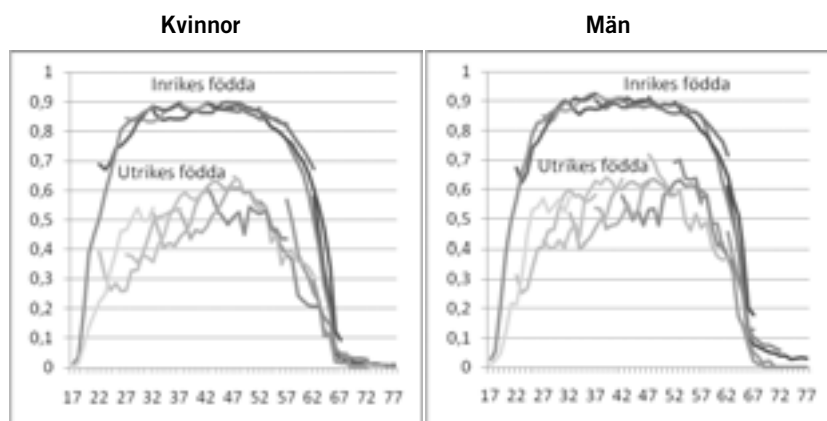
Urvalet som utnyttjas för både den deskriptiva delen och den senare analysen har delats in efter födelsekohort, kön och födelse-land. Som nämndes tidigare har gruppering efter nationalitet gjorts

i två grupper: född i Sverige eller född i ett icke OECD-land. Då ”icke OECD-land” är mindre språkligt elegant kommer vi oftast att referera till denna grupp som utrikes födda eller invandrare. Tabell 1 i bilaga 2 visar att invandrare äldre än 16 år och från ett land utanför OECD, uppgick till mer än 600 000 individer i Sverige år 2007. Antalet ursprungsländer är drygt 140 och de 10 länder som flest invandrare kommer ifrån är i storleksordning Irak, Jugoslavien, Iran, Bosnien-Hercegovina, Chile, Libanon, Somalia, Thailand, Syrien och Rumänien. Dessa länder svarar för mer än 60 procent av alla immigranter från ett icke OECD-land.

I syfte att enklare åskådliggöra kohortskillnader delas vårt urval in i femåriga födelseintervall. Den kohort som betecknas 1975 avser alla individer födda 1975–1979, kohorten 1970 alla födda 1970–1974 osv. till den äldsta kohorten 1930–1934.

En förutsättning för att få en hög allmän pension är en hög livsinkomst och många år i landet, och en faktor av fundamental betydelse är därför antal år med arbetsinkomst. Figur 1 visar på skillnader i sysselsättning mellan nationalitet, kön och ålder/kohort. Eftersom flera figurer har en liknande design kan det vara informativt att betrakta denna figur med extra stor uppmärksamhet. Vi har definierat en individ som arbetande om inkomsten från arbete överstiger 50 000 kronor per år mätt i 2007 års priser. Den vänstra panelen visar sysselsättningen definierad på detta sätt för kvinnor och den högra för män. Profilerna för nationalitet visas separat i varje figur. Normalt kunde detta medföra en svåräst figur men då skillnaderna i förvärvsfrekvenser är så stora mellan inrikes födda (dvs. svenskfödda) och utrikes födda så orsakar detta inga problem. De lägre kurvorna avser utrikes födda, och de högre kurvorna avser inrikes födda. En första reflektion är att det är dramatiska skillnader i sysselsättning beroende på nationalitet, oavsett födelsekohort.

Figur 1 Andel sysselsatta efter födelseland och födelsekohort, år 1992 till 2007

Not: Individen räknas som sysselsatt om årsinkomsten från arbete och näringsverksamhet överstiger 50 000 kronor (2007 års priser). Urvalet omfattar åldersgruppen 17-77 år. Födelsekohorter från vänster till höger: 1975, 1970, 1965, 1960, 1955, 1950, 1945, 1940, 1935 och 1930.

Källa: Egna beräkningar baserade på LINDA-data från perioden 1992–2007.

Längst till vänster vid åldern 17 år (1992) ser vi att den genomsnittliga andelen personer med arbetsinkomst var nästan noll. Oavsett nationalitet var det praktiskt taget ingen som vid så unga år hade en väsentlig arbetsinkomst. Andelen sysselsatta, dvs. personer med årsinkomst över 50 000, ökar sedan snabbt och då speciellt för de inrikes födda. För inrikes födda män i den yngsta kohorten, dvs. 1975-kohorten, var andelen sysselsatta 90 procent vid 32 års ålder. Motsvarande andel för kvinnor var nästan lika hög (88 procent). Som synes låg motsvarande nivå för de utrikes födda betydligt lägre: 54 och 57 procent för kvinnor respektive män. Uppenbarligen visar detta på väsentliga skillnader i inträdet på arbetsmarknaden beroende på nationalitet.

Det kan vara relevant att se denna dramatiska skillnad avseende inträdet till arbetsmarknaden som delvis påverkad av konjunkturen. Här spelar naturligtvis skillnader i den generella arbetslösheten en viss roll. Arbetslösheten var mycket låg i början av nittioåret, enbart två procent för åldersgruppen 15–64, men på grund av nittiotalskrisen ökade den till över åtta procent 1993 för att sedan mellan 1998 och 2001 sjunka ned mot fyra procent. Vi börjar följa de olika födelsekohorterna 1992 dvs. när den djupa ekonomiska

krisen slog till med följande kraftiga ökning av arbetslösheten. Det är de grupper som har svårast att få fäste på arbetsmarknaden som drabbas i tider av kris. Denna förklaring är i överensstämmelse med utvecklingen för 1970-kohorten. År 1992 var dessa individer 22 år och för inrikes födda var andelen sysselsatta strax under 70 procent. Motsvarande andel för utrikes födda kvinnor var 30 procent och 40 procent för utrikes födda män. Krisen påverkade alla individer men hade betydligt större effekt för utrikes födda, speciellt för kvinnor. Effekten av krisen kan sedan följas kohort för kohort, och vad som är ett genomgående mönster är att nedgången var mycket kraftigare för de utrikes födda.

Ytterligare en effekt av krisen var att utträdet från arbetsmarknaden påskyndades. För äldre kohorter och framför allt för utrikes födda innebar krisen ett snabbt utträde. Se exempelvis hur snabbt andelen sysselsatta minskade för de utrikes födda i 1935-kohorten. För kvinnorna låg andelen på ca 57 procent och för männen på ca 60 procent år 1992. Bara fyra år senare hade andelen sjunkit till 30 respektive 40 procent. För inrikes födda män var andelen 85 procent 1992 och för kvinnorna 62 procent, men fyra år senare hade andelarna sjunkit till 77 respektive 59 procent. Ytterligare ett förhållande som inte framgår av figuren men väl av de underliggande data är att mycket få av de äldre utrikes födda återinträder på arbetsmarknaden.

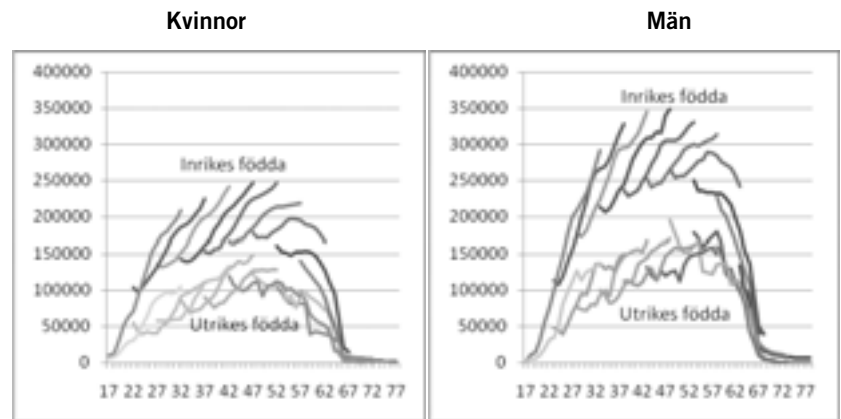
Finns det några indikationer på väsentliga kohorteffekter? Som synes framstår inga stora skillnader mellan de inrikes födda; i stort sett kan vi beskriva det som en enda kraftig linje över livscykeln. Detta är inte fallet för de utrikes födda. För dem är det generella mönstret att yngre kohorter, upp till åldrarna 40–45, hade en högre förvärvsfrekvens än de äldre kohorterna. Tag som en illustration den yngsta kohorten kvinnor: 1975-kohorten. År 2007 när kohorten var 32 år var dess förvärvsfrekvens högre än de tre övriga kohorternas förvärvsfrekvens vid samma ålder: 54 procent jämfört med t.ex. 36 procent för 1965-kohorten. En välvillig tolkning är att detta tyder på en ökad assimilering men det finns ett flertal alternativa och eventuellt samverkande förklaringar. Sammansättningen av de utrikes födda förändras över tiden. Detta kan gälla ursprungsländernas fördelning, invandrarnas utbildningsnivå och yrkeserfarenhet osv. Ytterligare en förklaring är naturligtvis att den ekonomiska konjunkturen påverkar olika kohorter i olika åldrar. Dessutom ser det något annorlunda ut för de äldre. I regel har äldre kohorter en högre sysselsättning; ett undantag är män i åldrarna 62–66.

Även om nittiotalskrisen har haft kraftiga effekter så kan den inte förklara de stora skillnader i sysselsättning som figuren visar. För att sammanfatta: andelen sysselsatta är klart lägre för utrikes födda än för inrikes födda, och för de flesta kohorter i aktiv ålder så ligger förvärvsfrekvensen under 60 procent för kvinnor. Redan här kan vi konstatera ett huvudproblem när det gäller invandrares ålderspension. Anknytningen till arbetsmarknaden är så låg att det inte finns något pensionssystem baserat på livsinkomster som kan ge en hög pensionsinkomst.

Denna rapport är inte avsedd att försöka förklara varför sysselsättningen är så låg för de utrikes födda. Detta har redan analyserats i ett antal uppsatser och rapporter (se t.ex. [11] och [12]). Syftet här är snarare att utgå från verkligheten sådan den ser ut och beräkna vilka konsekvenser det får för invandrarnas pensioner.

Figur 2 har samma design som figur 1 men här visas inkomstprofiler istället för förvärvsfrekvenser. Inkomsten har här definierats som genomsnittlig inkomst från förvärvsarbete och näringsverksamhet i 2007 års priser. Som synes är det inte enbart inkomstnivåerna som skiljer sig åt beroende på ursprungsland utan det är även stora skillnader i inkomstförändringen. Inkomstutvecklingen är betydligt snabbare för de inrikes födda. Notera de stora kohortskillnaderna mellan inrikes och utrikes födda. Dessa skillnader visar likt årsringarna i ett träd skillnaden mellan goda och dåliga år. Tag som exempel svenska män och 1960-kohorten där medelinkomsten år 2007 vid 47 års ålder var nästan 350 000 kronor, och jämför med 1950-kohorten som vid samma ålder enbart hade en inkomst på lite drygt 260 000 kronor. Denna skillnad på 35 procent eller 3.5 procent per år speglar den reala tillväxten i ekonomin. Samma tillväxt fann vi emellertid inte för de utrikes födda; motsvarande ökning för dem var enbart 45 000 kronor. Ett sätt att uttrycka detta är att den ekonomiska tillväxten kom de flesta till del men de inrikes födda gynnades mer än utrikes födda.

Figur 2 Medelinkomst efter födelseland och födelsekohort, under åren 1992–2007

Not: Inkomst avser årsinkomst från arbete och näringsverksamhet (2007 års priser). Urvalet omfattar åldersgruppen 17-77 år. Födelsekohorter från vänster till höger: 1975, 1970, 1965, 1960, 1955, 1950, 1945, 1940, 1935 och 1930.

Källa: Egna beräkningar baserade på LINDA-data från åren 1992–2007

Eftersom det urval som använts för figur 2 även inkluderar dem som inte förvärvsarbetar så speglar den låga inkomstutvecklingen för utrikes födda även ett lågt deltagande på arbetsmarknaden. I princip kan vi uttrycka detta som att grupper som har sin försörjning huvudsakligen från transfereringssystemen inte får del av den reala tillväxten. Detta beror på att de flesta transfereringar är pris-indexerade och inte inkomstindexerade. Det är därför även intressant att jämföra inkomstutvecklingen för de olika grupperna, då vi utgår från att de har en arbetsinkomst. I princip kan dessa skillnader visas med liknande kohortprofiler som i figur 2, men det skulle resultera i en något svåräst figur eftersom det förekommer en del överlappningar. Istället beräknas skillnaderna i kohorternas inkomst i relation till inrikes födda mäns inkomst, och dessa skillnader redovisas i tabell 1 nedan.

Tabell 1 **Genomsnittlig arbetsinkomst i relation till inkomsten för inrikes födda män under åren 1992–2007 för personer med en årsinkomst över 50 000 kr, och uppdelat efter födelseland, kön och födelsekohort**

Kohort	Utrikes födda		Inrikes födda
	Män	Kvinnor	Kvinnor
1930-1934	1,05	0,56	0,79
1935-1939	0,95	0,74	0,74
1940-1944	1,03	0,65	0,70
1945-1949	0,85	0,66	0,70
1950-1954	0,75	0,63	0,71
1955-1959	0,75	0,61	0,71
1960-1964	0,73	0,61	0,69
1965-1969	0,73	0,59	0,71
1970-1974	0,78	0,61	0,74
1975-1979	0,84	0,70	0,79

Not: inkomst avser medelvärde av inkomst från arbete och näringsverksamhet över kalenderår.

Källa: egna beräkningar utifrån LINDA-data för åren 1992–2007

I stort sett framgår samma skillnader som vi tidigare framhållit. Utrikes födda personer har lägre nivåer, med några få undantag, och således beror inte detta på skillnader i förvärvsfrekvenser utan på skillnader i inkomstnivå och arbetstidens längd. Som synes har utrikes födda kvinnor en inkomst relativt svenska män på 56–74 procent. Denna andel var relativt konstant för kohorterna 1940 till 1970 men för den yngsta kohorten var andelen större, 70 procent, vilket möjligen kan tolkas som en ökad assimilering. När det gäller de små inkomstskillnaderna för utrikes födda äldre män kan de förklaras av att dessa män hade en relativt hög förvärvsfrekvens. Notera att de som tillhör 1930- och 1940-kohorterna hade en högre inkomst jämfört med inrikes födda. Detta speglar att en större andel utrikes födda män arbetade efter 65 års ålder, vilket i sin tur naturligtvis kan bero på låga pensioner för invandrare. Här kan även framhållas att data visar på en stor andel egenföretagare bland invandrarna, men naturligtvis kan detta återigen bero på en låg allmän pension.

En annan dimension av stor relevans för framtida pensioner är inkomstutvecklingen då vi enbart ser till inkomsterna för dem som har en inkomst. Detta visas i tabell 2 nedan.

Tabell 2 Procentuell förändring i arbetsinkomst från 1992 till 2007 givet en årsinkomst över 50 000 kr uppdelat efter födelseland, kön och kohort

Kohort	Utrikes födda		Inrikes födda	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
1930–1934	-56	-63	-18	-13
1935–1939	-79	-32	-47	-21
1940–1944	17	-43	-25	-26
1945–1949	9	24	16	24
1950–1954	19	9	33	43
1955–1959	37	38	44	63
1960–1964	47	49	62	72
1965–1969	53	63	84	73
1970–1974	88	57	122	77
1975–1979	180	66	303	201

Not: inkomst avser medelvärdet av inkomst från arbete och näringsverksamhet som överstiger 50 000 kr/år över kalenderår

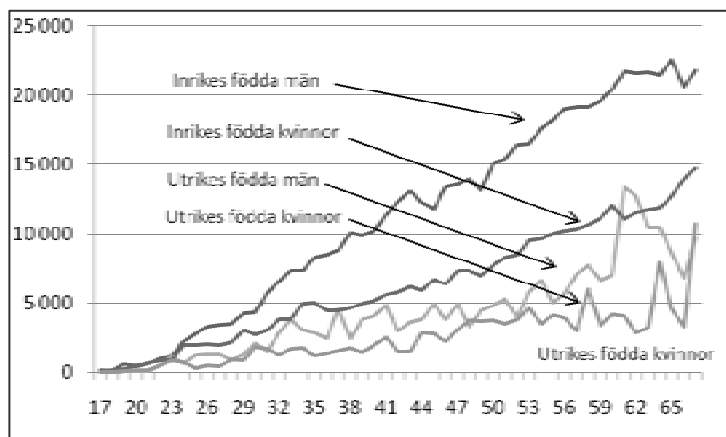
Källa: egna beräkningar utifrån LINDA-data för åren 1992–2007

Tabell 2 visar att en inrikes född man i 1975-kohorten ökade sin inkomst med mer än 300 procent från 1992 till 2007. För de övriga var inkomstutvecklingen betydligt långsammare: 200 procent för inrikes födda kvinnor, 180 procent för utrikes födda män och enbart 66 procent för utrikes födda kvinnor. För utrikes födda var de genomsnittliga nivåerna lägre och ökningen långsammare. Den kraftiga minskningen för de äldre kohorterna beror på att många individer reducerade sin arbetstid, framförallt de som fortsatte arbeta efter 65 års ålder. Igen framstår 1940-kohorten utrikes födda män som exceptionell med en högre inkomst än övriga grupper.

Fokus har nu varit på att beskriva inkomst av arbete, vilket är naturligt då detta har en direkt betydelse för framtida pensionsnivåer. Inte desto mindre finns det många andra indikatorer på nuvarande och framtida levnadsstandard. En sådan är nivån på övriga ekonomiska resurser, såsom inkomst av kapital och förmögenhetstillgångar. När det gäller inkomst av kapital är detta något som varierar kraftigt över tiden. I syfte att visa mer stabila samband så frångår vi kohortdimensionen och redovisar enbart ålderprofilen. Eftersom urvalet blir relativt litet för utrikes födda äldre individer sätter vi 67 år som en övre gräns, dvs. de som är födda innan 1940 ingår ej. Figur 3 nedan visar på stora skillnader mellan olika grupper beroende på både kön och nationalitet. Kapitalinkomsten var högst

för inrikes födda män och lägst för utrikes födda kvinnor. Detta resultat visar på att det även var stora skillnader i förmögenhet. Då förmögenhet av naturliga skäl har en mer stabil livscykelprofil jämfört med kapitalinkomster så redovisas såväl finansiell som real förmögenhet med kohortdimensionen. Notera att information om individernas förmögenhet inte finns för hela perioden utan här används LINDA-data från 1999–2007. Figur 4 och 5 visar finansiell förmögenhet respektive netto real förmögenhet. Budskapet är enkelt: skillnaden i förmögenhet mellan inrikes och utrikes födda är stor. Reala tillgångar (i regel egen fastighet) utgör för de flesta hushåll den största delen av förmögenhetsportföljen, och för många hushåll representerar detta en pensionstillgång som skulle kunna göras likvid. En enkel jämförelse av det sista observerade kalenderåret 2007 visar att inrikes födda män hade mellan tre och fyra gånger så stor real förmögenhet som utrikes födda män. Undantaget är 1940-kohorten som av någon anledning har en klart högre nivå (nästan 600 000 kronor).

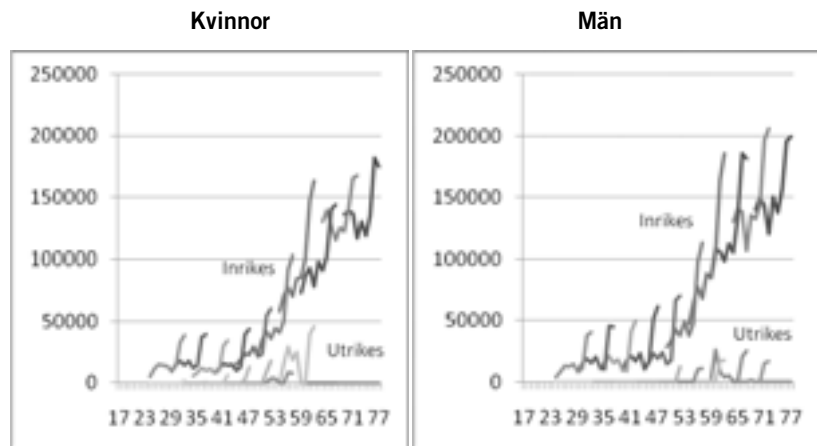
Figur 3 Årlig inkomst av kapital, med avseende på ålder, kön och födelseland

Not: 2007 års priser.

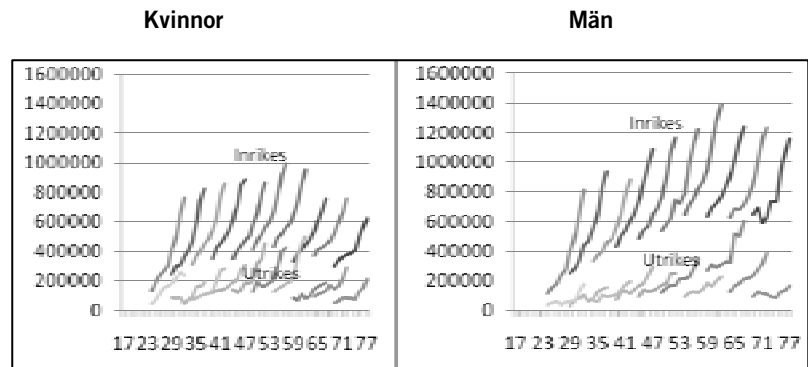
Källa: egna beräkningar baserade på LINDA-data från åren 1992–2007.

Figur 4 Medelvärde av finansiell förmögenhet, utifrån födelseland och födelsekohort, under perioden 1999–2007

Not: 2007 års priser.
Källa: egna beräkningar baserade på LINDA 1999–2007.

Figur 5 Medelvärde av real förmögenhet efter födelseland och födelsekohort, år 1999–2007

Not: 2007 års priser.
Källa: egna beräkningar baserade på LINDA-data från 1999–2007.

En förmögenhetstillgång av speciellt intresse är privat pensions-sparande. Information om storleken av ett privat pensionssparande finns enbart indirekt i LINDA genom förekomsten av storleken på avdraget för detta sparande. De förmögenhetsdata som redovisas här bygger på en metod som presenteras i Flood och Klevmarken (2008). I korthet går denna metod ut på att använda LINDA-data

för att beräkna individens förmögenhet genom att ackumulera årligt sparande och göra ett antagande om årlig avkastning. Då även inkomst från privat pensionssparande ingår i LINDA så tar vi även hänsyn till eventuella pensionsuttag och följande minskning av förmögenheten. Som framgår av tabell 3 hade de inrikes födda en betydligt större privat pensionsförmögenhet. Den privata pensionsförmögenheten för en utrikes född kvinna var enbart mellan 3 och 35 procent av en inrikes född mans förmögenhet. Utrikes födda män hade som synes en högre andel; för den äldsta kohorten var nivån nästan samma som för inrikes födda män. För de äldre kohorterna kompliceras bilden av att de vid år 2007 börjat förbruka sina tillgångar och att det inte längre sker något nysparande. En faktor som kan spela roll är att utrikes födda, framför allt män, fortsatt att förvärvsarbeta och kanske inte tagit ut sin privata pensionsförmögenhet lika tidigt som inrikes födda. Notera även att för äldre kohorter var inrikes födda kvinnors pensionsförmögenhet betydligt lägre än för inrikes födda män, men för de yngre kohorterna var skillnaden mycket liten.

Tabell 3 Privat pensionsförmögenhet år 2007 för olika födelsekohorter, kön och födelseland i relation till inrikes födda män

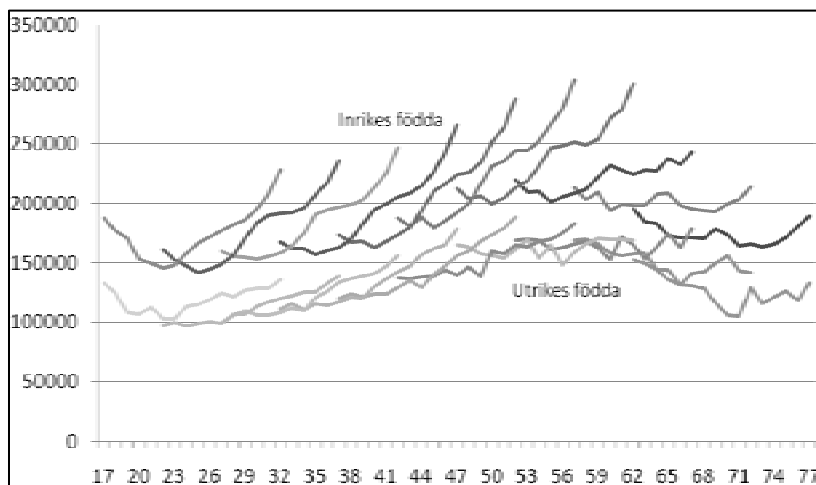
Kohort	Utrikes födda		Inrikes födda
	Män	Kvinnor	Kvinnor
1930-1934	0,98	0,03	0,36
1935-1939	0,41	0,30	0,47
1940-1944	0,83	0,05	0,53
1945-1949	0,36	0,35	0,62
1950-1954	0,43	0,09	0,62
1955-1959	0,19	0,19	0,73
1960-1964	0,17	0,19	0,84
1965-1969	0,12	0,15	0,98
1970-1974	0,11	0,11	0,97
1975-1979	0,14	0,17	0,96

Källa: egna beräkningar baserade på metoden i Flood och Klevmarken (2008).

För att sammanfatta resultaten så visar data att inrikes födda har betydligt mer ekonomiska resurser än utrikes födda, både vad gäller inkomst och förmögenhet. Med tanke på att Sverige är ett utvecklat välfärdssamhälle så är det nödvändigtvis inte så att inkomst- och

förmögenhetsskillnader innebär stora skillnader i levnadsstandard. För att få en bild av hur dessa skillnader ser ut studerar vi nu disponibel inkomst (inkomst efter skatt och inklusive bidrag), där vi även justerat för hushållets storlek. Figur 6 nedan visar kohort- och nationsskillnader i hushållens disponibla inkomst. Profilerna visar återigen en betydligt högre nivå för de inrikes födda jämfört med de utrikes födda. För yngre kohorter var ökningen snabbare för inrikes födda än för utrikes födda, och för äldre kohorter var avtrappningen långsammare för inrikes födda än för utrikes födda. Trots allt är detta vad som kan förväntas. För svenska hushåll kommer en stor andel av inkomsten från arbetsinkomster vilka är inkomstindexerade, och för invandrare kommer en större andel av inkomsten från transfereringar som är prisindexerade eller indexerade genom politiska beslut. Betydelsen av arbetsinkomster framstår extra tydligt i de hushåll där genomsnittsåldern ligger i intervallet 55–60 år. De inrikes födda fyrtioåringarna hade en inkomst på omkring 300 000 kronor, vilket var nästan dubbelt så mycket som inkomsten för de utrikes födda. I denna åldergrupp var förvärvsaktiviteten hög bland de inrikes födda och därmed kommer en hög andel av den disponibla inkomsten från arbetsinkomster. De utrikes föddas disponibla inkomst kom i större utsträckning från bidragssystemen, vilket resulterar i betydligt lägre inkomster. Går vi sedan till åldergruppen 65, då en stor andel är ålderspensionärer, finner vi att inkomstskillnaden mellan inrikes och utrikes födda var kraftigt reducerad.

Figur 6 Ekonomisk standard efter födelseland och kohort under perioden 1992–2007

Not: 2007 års priser. Ekonomisk standard är definierad som hushållets disponibla inkomst justerad för försörjningsbördan. Här har denna justering gjorts genom att dividera med roten ur antalet familjemedlemmar.

Avslutningsvis visas i tabell 4 pensionsinkomsten för de äldre kohorterna, 1930, 1935 och 1940, och för åldrarna 62–77. Vi presenterar resultaten som tidigare i relation till inkomsten för inrikes födda män. Som ett exempel har en utrikes född man som är 65 år och född under perioden 1930–1934 i genomsnitt 72 procent av motsvarande inkomst för en inrikes född man. Som synes ligger detta något över inrikes födda kvinnors inkomst, men för utrikes födda kvinnor är nivån betydligt lägre (46 procent). För yngre kohorter var nivåerna lägre för utrikes födda men högre för inrikes födda kvinnor. Notera att utrikes födda kvinnor i 1940-kohorten enbart hade en pension motsvarande 28 procent av inrikes födda mäns pension.

Tabell 4 Genomsnittliga inkomster från allmän ålderspension år 2007, uppdelade efter födelsekohort, kön och födelseland samt i relation till ålderspensionen för inrikes födda män

Ålder	Utrikes födda män			Utrikes födda kvinnor			Inrikes födda kvinnor		
	Kohort			Kohort			Kohort		
	1930- 1934	1935- 1939	1940- 1944	1930- 1934	1935- 1939	1940- 1944	1930- 1934	1935- 1939	1940- 1944
62	0,83	0,73	0,73	0,73	0,70	0,72	0,64	0,70	0,72
63	0,84	0,61	0,61	0,61	0,71	0,75	0,67	0,71	0,75
64	0,77	0,58	0,58	0,58	0,72	0,63	0,71	0,72	0,63
65	0,72	0,46	0,46	0,46	0,67	0,69	0,64	0,67	0,69
66	0,74	0,42	0,42	0,42	0,65	0,70	0,63	0,65	0,70
67	0,72	0,42	0,42	0,42	0,65	0,69	0,63	0,65	0,69
68	0,71	0,42	0,42	0,42	0,67		0,64	0,67	
69	0,56	0,29	0,29	0,29	0,67		0,63	0,67	
70	0,50	0,31	0,31	0,31	0,68		0,64	0,68	
71	0,53	0,29	0,29	0,29	0,67		0,64	0,67	
72	0,53	0,30	0,30	0,30	0,69		0,65	0,69	
73	0,57	0,35	0,35	0,35			0,69		
74	0,59	0,38	0,38	0,38			0,70		
75	0,63	0,39	0,39	0,39			0,70		
76	0,64	0,39	0,39	0,39			0,71		
77	0,64	0,41	0,41	0,41			0,72		

Källa: egna beräkningar baserade på LINDA-data för åren 1992–2007.

Det ska nämnas att pensionsinkomsten enbart avser inkomst från allmän pension, och i princip kan det invändas att tjänstepension kan spela en viktig roll. Vi avstår dock från att redovisa inkomsten från tjänstepension eftersom denna inte bidrar med väsentlig information. De genomsnittliga nivåerna är nämligen i regel låga; som väntat är undantaget de inrikes födda männen. Det är inkomster över takbeloppet för den allmänna pensionen som medför en stor tjänstepension. I den mån tjänstepensioner påverkar helheten är det enbart i riktningen att den ökar pensionen för inrikes födda män och därmed ökar inkomstskillnaden mot de övriga jämförelsegrupperna.

Den låga pensionen för invandrare kan både bero på låga inkomster under tiden i yrkesaktiv ålder och på få bosättningsår i Sverige. Data tillåter att vi redovisar bosättningsår och år 2007, vid 65 års ålder, var det genomsnittliga antalet bosättningsår i Sverige

22 år för invandrare, dvs. långt från de 40 år som krävs för full garantipension. Dessutom innebär det även att många får en reducerad inkomstpension eftersom det krävs 30 års intjänande för att erhålla full pension.

För att sammanfatta: en genomgång av ekonomiska resurser visar att invandrare från ett land utanför OECD-området har väsentligt sämre förutsättningar att få hög levnadsstandard som pensionärer än dem som är födda i Sverige. En viktig fråga är huruvida det allmänna pensionssystemet kommer att utjämna dessa skillnader när pensionen tas ut. Vi kommer att försöka besvara denna fråga genom att göra en prognos på de pensionsgrundande inkomsterna fram till dess att individerna fyller 65 år, och sedan beräkna pensionen vid 65 års ålder baserat på observerade och predikterade inkomster.

5 Framskrivning av pensionspoäng och pensionsgrundande inkomst

För att beräkna framtida allmän inkomstpension behövs information om pensionspoäng och pensionsgrundande inkomst. Som nämndes tidigare så krävs pensionspoäng för att beräkna pension för det gamla pensionssystemet, och för det nya systemet krävs pensionsgrundande inkomst. Som också nämndes tidigare är den allmänna pensionen för individer födda mellan 1938 och 1953, en kombination av det gamla och nya systemet, där det gamla gradvis fasas ut för att helt upphöra för individer födda efter 1953. Vår avsikt är att uppskatta den allmänna pensionen vid 65 års ålder för det urval personer som var utgångspunkten för den deskriptiva delen i kapitel 4. Detta innebär att information om ackumulerade pensionspoäng och pensionsgrundande inkomst behövs vid 65 års ålder för varje individ i urvalet. Som utgångspunkt beräknas först, för varje individ i urvalet, den ackumulerade poängen och inkomsten år 2007. Detta kan göras då vi har tillgång till pensionsinformation från starten 1960. Det är en stor fördel att vi har tillgång till den faktiska pensionshistoriken och att pensionsbehållningen år 2007 därmed kan beräknas med hög precision.⁴

Givet pensionsbehållningen är nästa steg att beräkna den framtida pensionsbehållningen för varje individ fram till 65 års ålder. För de äldsta kohorterna behöver detta naturligtvis inte göras. En individ född år 1930 var 65 år 1995 och en individ i den yngsta kohorten, född 1975, kommer att fylla 65 år 2040. För att beräkna pensioner för alla individer vid 65 års ålder behövs således en framskrivning till 2040. I princip kan detta göras genom att skriva fram den pensionsgrundande inkomsten direkt, men vi måste även beakta att det förekommer perioder utan någon sådan inkomst. Vi

⁴ Detta innebär inte att pensionsbehållningen för samtliga individer var känd 2007. I de fall informationen saknades eller var bristfällig användes enkla metoder för att beräkna pensionsbehållningen.

utgår från två olika modeller där vi dels beräknar sannolikheten att en individ har en positiv pensionsgrundande inkomst och sedan, givet en inkomst, beräknas en årsinkomst. För dessa prediktioner används således två olika modeller estimerade på historiska data. De beräknade framtida pensionsgrundande inkomsterna används sedan för att beräkna pensionsbehållningen vid 65 års ålder. Givet pensionsbehållning och antal år med inkomst tillsammans med antal bosättningsår så kan allmän pension (inkomstpension, garantipension, tilläggspension och premiepension) beräknas.

Notera att vi inte enbart beräknar sannolikheten av marknadsarbete och inkomster av marknadsarbete. Eftersom vår modell beräknar sannolikheten för en pensionsgrundande inkomst tar vi även hänsyn till studieperioder, föräldraledighet osv.

En väsentlig förutsättning i våra beräkningar är att vi enbart utgår från urvalet 2007, och detta urval följs sedan tills alla fyllt 65. Det sker således ingen in- eller utflyttning under framskrivningen och dessutom antar vi att alla individer lever till minst 65 års ålder. Detta innebär att antalet bosättningsår för de yngre kommer att bli relativt stort. Om vi istället valt att skriva fram urvalet givet att det sker en fortsatt in- eller utvandring, skulle det ha krävt en prediktion av framtida invandring vilket naturligtvis är komplicerat.

Den första modellen är designad för att skriva fram sannolikheten av att erhålla en positiv pensionsgrundande inkomst. Vi utgår från en s.k. *dynamisk "random-effects logit" modell*, vilken presenteras närmare i bilaga 3. Vi utgår från de data som användes i den deskriptiva delen, dvs. en obalanserad panel från 1992-2007 för individer i åldrarna 17-70 och med restriktionen att individen skulle ingå i en sekvens av minst fem år. Modellen är dynamisk, vilket innebär att det finns ett tidsberoende inbyggt i modellen. Detta är konstruerat så att värdet på den beroende variabeln föregående år (förekomst av pensionsgrundande inkomst under föregående år) ingår som en förklaringsvariabel. Utöver det har historiken även en betydelse genom att värdet på den beroende variabeln ingår för startåret. Modellen har estimerats separat för nationalitet och kön och de fyra olika uppsättningarna med parametrar redovisas i bilaga 3, tabell 1.

Resultatet visar att såväl startår som föregående år har betydelse. Det är väsentligt att beakta individens tidigare förekomst av en pensionsgrundande inkomst för att beräkna det aktuella värdet. De lägre estimaten för utrikes födda tyder på en större rörlighet när det gäller övergången mellan att ha en pensionsgrundande inkomst

och att inte ha en sådan. Då arbetsinkomsten naturligtvis är en dominerande del av den pensionsgrundande inkomsten kan detta tolkas som en större rörlighet in i och ut ur sysselsättning. Åldersprofilen visar som väntat en konkav profil där maximum för kvinnorna ligger i 41-45 års intervall och för männen något tidigare. Som förväntat är estimaten betydligt lägre efter 65. Notera att 70 är referensåldern. Tidsvariablerna (referenstid är 1992-1993) visar effekten av den ekonomiska konjunkturen. I regel är det relativt stora estimat efter 1997. Utbildning har en positiv effekt på sysselsättning (utbildningsnivån grundskola är referens), men det är enbart för svenskfödda kvinnor som den positiva effekten av en universitetsutbildning är större än för en gymnasieutbildning. Modellen innehåller information om den s.k. feltermen uppdelad på två komponenter: dels en komponent som varierar mellan individerna men är konstant över tiden, dels en komponent som varierar mellan individer och över tid. Av den totala oförklarade variansen kan 30-40 procent förklaras av variationen över individerna. Notera att denna andel är större hos utrikes födda. Den individuella variansen fångar upp icke observerbara faktorer som påverkar sannolikheten att ha en positiv inkomst. En tolkning av det högre estimatet för utrikes födda kan vara att detta fångar upp de problem som är förknippade med bristfälliga kunskaper i svenska. Detta är ett exempel på en variabel som inte observeras i data och därför inte ingår bland förklaringsvariablerna.

Modellen för nivån på pensionsgrundande inkomster, givet att det finns en pensionsgrundande inkomst, har specificerats som en *dynamisk "random effects" modell* (se bilaga 3). Data för estimeringen sträcker sig från 1999 till 2007. Resultaten presenteras i bilaga 3, tabell 2. Effekten av föregående års pensionsgrundande inkomst är väsentlig och indikerar en större stabilitet i svenskarnas inkomster. Här framgår även att män har större stabilitet än kvinnor. Ålderseffekten visar på en konkav profil med maximum i 41-45 års ålder fränsett utrikes födda män som har en högsta inkomst vid betydligt yngre ålder. Tidseffekten är markant olika för inrikes och utrikes födda. För inrikes födda visar de sista åren på en kraftig inkomstökning men detta gäller inte för de utrikes födda. Utbildningseffekten visar att en universitetsutbildning har en kraftig avkastning och denna effekt är särskilt stor för de utrikes födda kvinnorna.

Nästa steg är att använda dessa modeller i en sekventiell procedur för att skriva fram pensionsgrundande inkomst. Först beräknas

sannolikheten för en positiv pensionsgrundande inkomst och sedan - givet en sådan - beräknas dess storlek. Då tas även hänsyn till takbeloppet. Efter dessa moment är den pensionsgrundande inkomsten känd för alla fram till 65 års ålder, och givet denna information kan pensionen beräknas. De beräkningstekniska detaljerna beskrivs i bilaga 3 och resultaten redovisas i nästa kapitel.

Innan beräkningarna redovisas är det nödvändigt att beröra frågan om indexering eftersom detta är en viktig faktor vid beräkning av förväntade pensionsnivåer. I princip kan vi dela upp frågan om indexering i två delar, dels uppräknings av den årliga pensionsbehållningen före pensioneringen och dels indexeringen av pensionen då den tas ut. Vi har redan diskuterat uppräknings av pensionsbehållningen, och principen är att inkomstindex används. Vi går inte in på detaljer angående hur detta index konstruerats utan nöjer oss med att konstatera den viktiga principiella skillnaden mellan ett prisindex och ett inkomstindex. Ett prisindex fångar upp inflation, och ett inkomstindex fångar både upp inflation och realtillväxt. Om vi har en realtillväxt så kommer alltså en inkomstindexering av pensionsbehållningen att ge en högre nivå än en prisindexering. Då pensionsberäkningar ofta görs under en lång tidsperiod är innebörden att det spelar stor roll vilka komponenter som är pris- respektive inkomstindexerade.

Garantipensionen är prisindexerad, vilket medför att den kommer att minska i relation till den övriga pensionen (som är inkomstindexerad) om vi har en realtillväxt. Detta har särskilt stor betydelse för denna studie då garantipensionen spelar en stor roll för de utrikes födda. Det är således av stor betydelse vilka antaganden om realtillväxt och inflation som görs för framskrivningen från 2010 till 2040.⁵ Vid denna typ av framskrivningar är utgångsläget i normalfallet individens inkomst vid startåret, och sedan ökas denna med ett antagande om inflation och/eller realtillväxt. Så görs exempelvis i de beräkningar som redovisas i det orange kuvertet eller på Pensionsmyndighetens hemsida för pensionsberäkningar (www.minpension.se). I denna studie är emellertid utgångsläget något annorlunda. Utgångspunkten är ett urval individer födda 1945-1975 och för dessa individer prognostiseras deras inkomster med en modell estimerad på historiska data. De historiska data gäller inkomstmodellen under åren 1999-2007, och baseras på inkomster i 2007 års priser. Vi har således rensat för

⁵ Framskrivningen börjar 2008 men för perioden fram till 2010 använder vi tillgänglig information om pris- och inkomstindex.

inflation men det finns fortfarande kvar en real tillväxt. Våra prognoser kommer därför spegla en tillväxt av en storleksordning liknande den under den historiska perioden. Det är dessutom så att prognosen utöver denna reala tillväxt även fångar upp en ålders-effekt. Individerna i urvalet kommer att bli äldre för varje år som framskrivningen görs och denna ålderseffekt påverkar den genomsnittliga inkomstutvecklingen. Detta innebär att det är svårt att bedöma vilken real tillväxtfaktor som ska användas. Vår utgångspunkt är istället att utgå från den reala tillväxt som modellen implikerar och till denna lägga en årlig real tillväxt om två procent. Detta är ett liknande antagande som görs enligt det s.k. basalternativet i de prognoser som redovisas i pensionssystemets årsredovisning (se www.pensionsmyndigheten.se). Detta innebär att vi i praktiken antar en real tillväxt som är högre än två procent, men då vi inte kommer att redovisa pensionsnivån i kronor finns det ingen anledning att utgå ifrån alternativa beräkningar när det gäller tillväxt-antagande. Det enda som har relevans är relationen mellan inflation och real förändring, och denna dimension fångas upp genom antagande om en viss inflationsnivå. Som utgångspunkt väljer vi ett antagande om två procents årlig inflation under perioden 2010–2040. Eftersom premiepensionen ingår i den allmänna pensionen har vi även gjort ett antagande om den framtida genomsnittliga värdeökningen; vi antar en nominell ökning med fem procent per år. Vi återkommer till indexeringens betydelse såväl i resultatgenomgången som i våra avslutande reflektioner.

6 Inkomst från allmän ålderspension – en prognos

I vår redovisning väljer vi att beskriva den allmänna ålderspensionen vid 65 års ålder i relation till pensionen för en inrikes född man, och på samma sätt som tidigare presenteras resultaten för olika födelsekohorter. Tabell 5 visar att inrikes födda kvinnor i den äldsta kohorten har en pension motsvarande 77 procent av de inrikes födda männens pension. Som väntat, med tanke på den bakgrund som gavs i det deskriptiva avsnittet, har utrikes födda en lägre nivå: utrikes födda män har 63 procent och utrikes födda kvinnor har 56 procent. Dessa beräkningar innehåller små inslag av prognosfel eftersom denna kohort var nära 65 år redan vid utgångsläget. För dessa äldre har således pensionen huvudsakligen beräknats baserat på observerad pensionsbehållning. Prognosinslaget ökar sedan med de yngre kohorterna för att för de yngsta bestå av ca 30 års prognos. För de inrikes födda kvinnorna är relationen till de inrikes födda männen stabil. Den svaga ökningen från 77 till 79 procent speglar en något ökad förvärvsfrekvens och därmed arbetsinkomst (relativt de inrikes födda männen). För de utrikes födda visar prognosen först en något minskande nivå jämfört med de inrikes födda männen fram till kohorten 1956–1960 och sedan sker en viss ökning för de yngre kohorterna. För den yngsta kohorten ligger nivån på 73 procent för männen och 59 procent för kvinnorna. Detta är ett resultat som av flera skäl visar på ett allvarligt problem. Som den tidigare beskrivningen tydligt visat har gruppen utrikes födda som ingår i vår analys svagare ekonomiska resurser mätt med varje tänkbart ekonomiskt mått: pensionssparande, real och finansiell förmögenhet, inkomst av kapital och disponibel inkomst. En jämförelse av tjänstepensioner visar också på mycket stora skillnader; inrikes födda män har en betydligt högre nivå än övriga grupper. Som utgångsläge bör därför den allmänna pensionen vara något så

när jämn för befolkningen för att den faktiska skillnaden, mätt som total inkomst eller disponibel inkomst, inte ska vara alltför stor.

Tabell 5 En prognos av pensionsinkomsten vid 65 års ålder för olika födelsekohorter, kön och födelseland i relation till motsvarande inkomst för inrikes födda män

Kohort	Utrikes födda		Inrikes födda
	Män	Kvinnor	Kvinnor
42–45	0,63	0,56	0,77
46–50	0,60	0,54	0,79
51–55	0,58	0,53	0,79
56–60	0,59	0,53	0,79
61–65	0,63	0,55	0,79
66–70	0,66	0,55	0,79
71–75	0,73	0,59	0,79

Not: antagande om en inflation på två procent och en nominell PPM-avkastning på fem procent.

Ett sätt att beskriva utvecklingen av pensionärernas levnadsstandard över tid är att relatera pensionsinkomster till den yrkesverksamma befolkningens förvärvsinkomst. Avgörande för hur pensionen utvecklas relativt förvärvsinkomsten är utvecklingen av inkomstindex. Om vi antar, som ofta görs vid den här typen av konsekvensberäkning, en real tillväxt på två procent. Då innebär det att en förvärvsinkomst på säg, 200 000 kronor år 2010, ökar till ca 355 000 år 2040. Motsvarande ökning vid en följsamhetsindexering med 2–1,6 dvs. 0,4 procent är enbart 225 000 kronor. Det betyder att pensionärernas inkomst efter 30 år enbart är drygt 60 procent av de förvärvsarbetandes inkomst. Detta problem diskuteras mer utförligt i [16], där framförallt hotet om en ökande andel fattigpensionärer uppmärksammas.

Med denna bakgrund är det problematiskt att den genomsnittliga pensionen för utrikes födda kvinnor relativt inrikes födda pensionärer enbart är något under 60 procent, och endast något högre för de utrikes födda männen. Detta torde medföra en pension som på lång sikt motsvarar ca 30–40 procent av de yrkesverksammas inkomster. Denna låga nivå är dessutom den genomsnittliga nivån. För personer med än lägre pension är detta naturligtvis ett ännu större problem. För att den relativa inkomststandarden inte ska vara alltför låg bör den allmänna pensionen för de grupper där detta är den enda inkomstkällan inte vara alltför liten.

När det gäller indexeringen av pensioner bör två förhållanden framhållas. För det första, jämfört med det gamla systemet där pensionen var prisindexerad, så framstår dagens lösning med justerad inkomstindexering (följksamhetsindexering) som mer gynnsam för pensionärerna. För det andra innebär inte konstruktionen med följksamhetsindexering, dvs. en inkomstindexering minus 1,6 procentenheter, att det utbetalade pensionsbeloppet minskas, utan innebär enbart en omDispositionering över tiden. Systemet är så utformat att en större andel av pensionen betalas ut i början av pensionsåldern och det är denna konstruktion som gör att indexeringen måste anpassas därefter. Däremot kan det ifrågasättas om inte 1,6 procentenheter innebär en alltför kraftig avtrappning, och om konsekvenserna på längre sikt blir orimliga.

Ett viktigt inslag i pensionssystemet för låginkomsttagare är garantipensionen. Som framgår av tabell 6, utgör garantipensionen en stor del av pensionen för de utrikes födda. För den äldsta kohorten utrikes födda kvinnor utgör garantipensionen nästan 15 procent av den totala pensionen. Motsvarande andel stiger till drygt 26 procent för 1950 kohorten för att sedan minska till drygt 12 procent för de yngsta kohorterna utrikes födda kvinnor. Motsvarande profil gäller även för de utrikes födda männen men nivån är lägre. För de inrikes födda är nivåerna betydligt lägre för männen, som högst 2 procent, och för kvinnorna ca 10 procent. Som synes minskar andelen kraftigt för de yngre. Den enkla förklaringen till att denna andel minskar är att garantipensionen är prisindexerad. Då vi utgår från en real tillväxt kommer garantipensionens storlek relativt inkomstpensionen att urholkas år efter år.

Tabell 6 En prognos av garantipensionens andel av den totala pensionen vid 65 års ålder för olika födelsekohorter, kön och födelseland

Kohort	Utrikes födda		Inrikes födda	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
42–45	8,1	14,4	1,2	9,8
46–50	13,1	20,6	1,6	10,1
51–55	16,5	25,7	2,0	8,6
56–60	13,9	22,3	1,3	4,7
61–65	9,6	17,3	0,9	2,6
66–70	8,0	15,5	0,8	1,9
71–75	5,9	12,5	1,1	2,2

Ytterligare en förklaring till den låga pensionsnivån för de utrikes födda är antalet bosättningsår och antalet år med pensionspoäng. Antalet bosättningsår påverkar naturligtvis alla delar i pensionssystemet; ju färre år i Sverige ju mindre möjlighet att tjäna in till sin fulla pension. Antalet bosättningsår påverkar även möjligheten att få full garantipension. Det faktum att det krävs 40 år av boende i Sverige för att få full garantipension gör detta till en försvårande omständighet för utrikes födda. Den andra påverkan av vistelsetiden i Sverige gäller antalet år med pensionspoäng, som avser år med en pensionsgrundande inkomst. När det gäller bosättningsår är det nödvändigt att skilja på flyktingar med uppehållstillstånd och övriga utrikes födda. Som nämndes vid beskrivningen av pensionsystemen så har flyktingar med uppehållstillstånd numera rätt att tillgodoräkna sig fler försäkringsår än bosättningsår när det gäller garantipensionen. I vår analys har vi inte tagit hänsyn till denna lagändring, och som framgår av tabell 7 får detta främst en effekt för beräkningen för de äldre kohorterna. Eftersom vi enbart studerar urvalet av utrikes födda som fanns i Sverige 2007 så får dessa naturligtvis ett högt antal bosättningsår när de blivit 65 år. Detta innebär att effekten av bosättningsår enbart blir märkbar för de äldre kohorterna. För intjänandeår gäller en lägre maximal gräns, 30 år, och som framgår av tabell 7 har 74–76 procent av den äldsta kohorten uppnått denna gräns, motsvarande för den yngsta kohorten är 90–94 procent.

Tabell 7 Prognos av andelen individer med fullt antal intjänandeår samt genomsnittligt antal bosättningsår för utrikes födda vid 65 års ålder

Kohort	Antal år med pensionspoäng dividerat med 30 år		Bosättningsår
	Män	Kvinnor	Män och kvinnor
42–45	0,76	0,74	29
46–50	0,78	0,74	30
51–55	0,81	0,77	32
56–60	0,85	0,81	34
61–65	0,91	0,85	36
66–70	0,93	0,88	38
71–75	0,94	0,90	39

Ett problem är att det är svårt att särskilja vilka utrikes födda personer som har flyktingstatus med uppehållstillstånd och vilka som inte har det. Sammansättningen av länder i vårt urval gör det troligt att det huvudsakligen handlar om flyktingar med uppehållstillstånd. Vi antar därför att alla utrikes födda i urvalet får full garantipension, dvs. har minst 40 bosättningsår. Beräkningarna som redovisas i tabell 8 visar på en relativ kraftig ökning av pensionsinkomsten; 10 procentenheter eller mer för alla kohorter äldre än 1956–1960. Tabell 9 visar på motsvarande sätt hur stor andel av den totala pensionen som beror på garantipensionen. För t.ex. kohorten 1951–1955 gäller att 37 procent av kvinnornas pension och 28 procent av männens utgörs av garantipension.

Tabell 8 Prognos av pensionsinkomsten för utrikes födda vid 65 års ålder i relation till pensionsinkomsten för inrikes födda män, givet minst 40 års bosättning i Sverige

Kohort	Män	Kvinnor
42–45	0,74	0,68
46–50	0,71	0,65
51–55	0,68	0,62
56–60	0,65	0,59
61–65	0,65	0,57
66–70	0,66	0,55
71–75	0,73	0,59

Not: antagande om en inflation på två procent och en nominell PPM-avkastning på fem procent,

Tabell 9 En prognos av garantipensionens procentuella andel av den totala pensionen för utrikes födda vid 65 års ålder givet minst 40 års bosättning i Sverige

Kohort	Män	Kvinnor
42–45	21,7	28,9
46–50	26,7	34,7
51–55	28,2	37,3
56–60	21,1	30,2
61–65	12,4	21,0
66–70	8,8	16,7
71–75	6,0	12,6

Då garantipensionen uppenbarligen spelar en väsentlig roll för de utrikes föddas ålderspension studerar vi också effekten av att ändra indexeringen från priser till inkomster. Vi utgår nu från att alla utrikes födda har 40 bosättningsår och därmed rätt till full garantipension. Vi utgår även från att garantipensionen inkomstindexeras. Som framgår av tabell 10 nedan medför detta en betydligt högre pension för samtliga grupper, inklusive inrikes födda kvinnor, relativt inrikes födda män. Som väntat är effekten störst för de yngsta. Inrikes födda kvinnor i kohorten 1971–1975 har nu nästan 90 procent av männens pension jämfört med nästan 80 procent då garantipensionen är prisindexerad. För de utrikes födda blir naturligtvis ökningen betydligt större. För den yngsta kohorten utrikes födda män ökar andelen av en inrikes född mans pension från 78 till 86 procent, och motsvarande ökning för de utrikes födda kvinnorna var från 73 till 80 procent. Uppenbarligen har indexeringen en dominerande betydelse och detta framgår med all tydlighet av tabell 11 där garantipensionens andel av den totala pensionen återigen visas. För de utrikes födda kvinnorna kommer garantipensionen att svara för omkring halva ålderspensionen för födelsekohorterna 1951–1960. Denna andel minskar sedan något för de yngre kohorterna.

Tabell 10 Prognos av pensionsinkomst vid 65 års ålder för olika födelsekohorter, kön och födelseland, i relation till inrikes födda män samt givet minst 40 års bosättning i Sverige och inkomstindexerad garantipension

Kohort	Utrikes födda		Inrikes födda
	Män	Kvinnor	Kvinnor
42–45	0,78	0,73	0,81
46–50	0,79	0,75	0,84
51–55	0,80	0,76	0,87
56–60	0,80	0,76	0,87
61–65	0,80	0,76	0,88
66–70	0,82	0,76	0,87
71–75	0,86	0,80	0,88

Not: antagande om en inflation på två procent och en nominell PPM-avkastning på fem procent.

Sammanfattningen så här långt är att antal bosättningsår och indexering har stor betydelse för pensionsinkomsten. Naturligtvis är det fortfarande så att ett underliggande problem är låg förvärvsfrekvens

och låga inkomster. En ökning av garantipensionen ger högre pension för alla som har låga pensionsrättigheter men kan samtidigt skapa felaktiga ekonomiska incitament. Arbetsutbudet såväl som det privata pensionssparandet kan minska.

En fråga av betydelse i sammanhanget är om det finns alternativa eller kompletterande lösningar som skapar bättre incitament att öka arbetsutbudet. Detta är en naturligtvis en komplicerad fråga men givet den struktur vi utgår från med modeller för sysselsättning (sannolikhet för att ha en pensionsgrundande inkomst) och pensionsgrundande inkomster så finns det i princip en möjlighet att göra en konsekvensanalys av olika effekter. En sådan effekt är betydelsen av utbildning, och som framgår av modellerna ovan så ingår utbildning både i sannolikheten att ha pensionsgrundande inkomst och i dess nivå. Två varianter av utbildningens betydelse har testats; dels har vi ökat utbildningspremien för utrikes födda genom att öka utbildningsparametrarna med 20 procent, dels har vi testat effekten av att låta alla individer som har den lägsta utbildningen istället få en gymnasieutbildning. Detta är således kraftiga förändringar och bägge dessa alternativ leder till en ökad andel med inkomst och även en högre inkomstnivå. Denna förändring är emellertid inte tillräckligt stor för att åstadkomma en märkbar relativ pensionshöjning. Av detta skäl redovisas heller inte denna utvärdering i någon tabell. Det är uppenbarligen så att det behövs orimligt stora förändringar i avkastningen på utbildning för att (i modellen) förbättra pensionerna till den nivå som krävs för att komma i nivå med de inrikes födda.

För att undersöka effekten av en ökad förvärvsfrekvens så utgår vi från att de utrikes födda har samma parametrar som de inrikes födda i modellen som simulerar sannolikheten för en positiv pensionsgrundande inkomst. Utrikes födda kvinnor får samma parametrar som inrikes födda kvinnor och utrikes födda män får samma som inrikes födda män. Som framgår av tabell 12 medför detta en något högre pensionsinkomst relativt inrikes födda män. Här är den relevanta jämförelsen tabell 8 för prisindexering och tabell 10 för inkomstindexering. För de utrikes födda kvinnorna innebär en högsta andel för de yngsta omkring 80 procent. För att höja denna andel ytterligare måste inkomsten öka ytterligare. För att erhålla en sådan ökning krävs åtgärder utöver ökad avkastning på utbildning.

Tabell 12 Prognos av pensionsinkomsten vid 65 års ålder för utrikes födda indelat efter födelsekohort och kön i relation till inrikes födda män, samt givet minst 40 års bosättning i Sverige och samma modell för sannolikheten att ha en pensionsgrundande inkomst som för inrikes födda

Kohort	Prisindexerad garantipension		Inkomstindexerad garantipension	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
42–45	0,74	0,68	0,78	0,73
46–50	0,71	0,65	0,79	0,75
51–55	0,68	0,63	0,80	0,76
56–60	0,65	0,60	0,80	0,76
61–65	0,66	0,59	0,81	0,77
66–70	0,68	0,57	0,83	0,77
71–75	0,76	0,62	0,87	0,81

Not: antagande om en inflation på två procent, och en nominell PPM-avkastning på fem procent.

En sammanfattning av de resultat som redovisas här är att de utrikes föddas pensioner, och då i synnerhet kvinnornas, är alltför låga för att skapa förutsättningar för en rimlig levnadsstandard. För att öka den disponibla inkomsten till en acceptabel nivå krävs både äldreförsörjningsstöd och bostadsstöd. Ett tänkbart alternativ som eventuellt inte medför alltför stor statsfinansiell kostnad är att inkomstindexera garantipensionen. Detta tillsammans med 40 bosättningsår ger en allmän pension som ligger mellan 70–80 procent av en inrikes född mans pension. Den högre garantipensionen kommer att medföra lägre statliga utgifter för äldreförsörjningsstöd och bostadsbidrag. Det ska dessutom framhållas att detta även innebär högre pension för de inrikes födda kvinnorna. En alternativ lösning bygger på ett ökat förvärvsarbete och högre inkomstnivåer för immigranterna. Hur detta ska uppnås är naturligtvis en komplicerad fråga.

7 Avslutande diskussion

Ett pensionssystem som ger en pensionsinkomst i relation till inbetald avgift är ur flera synpunkter ett rimligt system. Samtidigt innebär en sådan ordning att individer med låga inbetalda avgifter också har en låg pension (en klassisk konflikt mellan ett system som är baserat på inbetalda avgifter och kravet på en ekonomisk grundtrygghet). Det är även möjligt att hävda att det allmänna pensionssystemet ger en låg ersättning för höginkomsttagare. För inkomster över takbeloppet (8,07 inkomstbasbelopp) betalar arbetsgivaren en pensionsavgift utan att detta ger några pensionsrätter. Det allmänna pensionssystemet ger således en låg ersättning både för låga och höga livsinkomster. Av uppenbara skäl är det problemet med låga inkomster som är relevant för denna rapport då utgångspunkten är en beskrivning av invandrades pensioner.

Som framgår av våra resultat spelar garantipensionen och framförallt indexeringen av denna en viktig roll för de utrikes föddas ålderspensioner. Det bör framhållas att indexeringen av våra ersättnings- och bidragssystem är direkt kopplad till frågan om välfärds-systemens generositet. Då indexeringsfrågan är av en så central betydelse finns det anledning att än en gång kommentera och belysa denna fråga. Som utgångspunkt är det intressant med en internationell utblick. OECD har i ett antal rapporter jämfört den rådande konventionen beträffande indexering bland sina medlemsländer (se framförallt [17]). I detta sammanhang framhålls att indexering rent formellt vanligtvis avser förändringen av pensioner när dessa börjat betalas ut. OECD framhåller även skillnad mellan indexering och uppräknings ("valorization"), nämligen att indexering avser pensionen efter den börjat utbetalas och uppräknings avser ökningen av pensionsbehållningen före utbetalning:

.... past earnings are re-evaluated to take into account changes in living standard between the time pension right accrued and the time they are claimed. This is called valorization or pre-retirement indexation. [18]

När det gäller ålderspensioner är det en vanlig standard att dessa är prisindexerade, och enligt OECD är så fallet i t.ex. Sverige, Belgien, Kanada, Japan, Mexiko, Turkiet och USA. Exempel på länder som använder inkomstindexering är Australien, Danmark, Irland och Norge. Det är tveksamt varför OECD inkluderar Sverige bland exemplen på länder med prisindexering; den korrekta benämningen är som vi redan nämnt följsamhetsindexering, dvs. inkomstindexering minus 1,6 procentenheter.

Betydelsen av skillnaden mellan pris- och inkomstindexering har varit ett grundtema i denna rapport. OECD [18] ger ytterligare argument – givet två procent real inkomstökning medför en inkomstindexering en pensionsförmögenhet 20 procent högre än om denna varit prisindexerad. OECD framhåller vidare att en blandning av pris- och inkomstindexerad pension blivit allt vanligare. Länder som Schweiz, Ungern, Polen, Finland och Slovakien använder en sådan typ av indexering. Ytterligare en variant är även progressiv indexering där lägre inkomster ges en högre indexering. Den varianten används i Österrike, Grekland, Italien och [19]. I Italien indexeras t.ex. höga pensionsinkomster med ett index som är lägre än prisindex, och låga och genomsnittliga pensioner är prisindexerade. Österrike har prisindexering upp till ett takbelopp, och inkomster däröver ökas med fasta belopp.

Indexering påverkar inte bara den utbetalda pensionen utan också väsentliga parametrar i systemet. I behovsprövade grundpensionssystem är uppräkningsnivåerna före pensionstillfället av större betydelse än indexeringen av de utbetalda beloppen. OECD framhåller att Kanada och Sverige utgår från prisindexering vid uppräkningsnivåerna av dessa grundpensioner (dvs. garantipensionen för Sveriges del) och fortsätter:

The implication is that these programs will disappear. For new entrants, the minimum retirement income in 45 years would be just 12% of average earnings in Canada and 14% in Sweden. It is difficult to believe that it would be politically possible to pay such a low income to poor old people. As a result, these policies are unlikely to be sustainable.

Samma rapport [18] poängterar vidare att de pensionsberäkningar som OECD själva redovisar för Sverige har erhållits genom att man utgått från att garantipensionen är inkomstindexerad. Detta illustrerar väl problemet; en prisindexering av garantipensionen innebär en icke hållbar lösning som leder till en orimligt låg relativ

inkomstnivå redan vid första utbetalningen. Därför är det inte ens meningsfullt att utgå från detta i simuleringen av framtida pensioner.

Som tidigare nämnts är frågan om indexering kopplad till frågan om social grundtrygghet. Från en logisk utgångspunkt är det svårt att acceptera att garantipensionen som genom ett moget övervägande bestämts till ett visst värde vid en viss tidpunkt, därefter år för år ska reduceras relativt övriga inkomster. Samma resonemang gäller i stort sett samtliga bidrags och ersättningssystem. Ett argument kan vara att det blir statsfinansiellt påfrestande, men om så är fallet borde den relativa nivån sättas lägre redan det år bidraget introduceras och sedan uppräknas med inkomsten. Denna diskussion förs även i [17]. Indexeringsproblemet gäller även takbeloppen i de flesta ersättningssystem. Takbeloppet i det allmänna pensionsystemet är inkomstindexerat men i sjukpenningen samt i aktivitets- och sjukersättningen är taken prisindexerade. Ersättningen vid arbetslöshet är diskretionärt bestämd, dvs. uppräknningen sker genom politiska beslut, och samma gäller för försörjningsstödet.

Utöver det faktum att denna blandning av olika principer försvårar förståelsen av uppräknningen av de olika systemen finns det uppenbarligen ett behov av att renodla och förenkla dessa system. Naturligtvis har detta behov påtalats tidigare. Exempelvis nämner "Utredningen om skyddstider för sjukpenninggrundande inkomst" behovet av en inkomstindexering [19]. Samtidigt argumenterar den utredningen för att detta inte nödvändigtvis måste vara samma inkomstindex som konstruerats för pensionssystemet. Detta inkomstindex innehåller en viss tröghet eftersom det är baserat på inkomsten under flera år, vilket kan vara olämpligt för ersättningssystem som är mer kortsiktiga som t.ex. ersättningen vid sjukdom. Men detta är trots allt bara en mindre teknisk invändning. Den viktiga principen är att ersättningssystemen, via ett lämpligt index, bör vara kopplade till den ekonomiska tillväxten. En omfattande diskussion om indexering av ålderspensioner ges även i [17]. I den studien ges ett antal argument för en inkomstindexering men även argument emot. Ett argument emot kan vara att en inkomstindexering medför ökade statliga utgifter, men när det gäller ålderspensioner så bör en inkomstindexerad garanti-pension i Sverige ha en hög självfinansieringsgrad. En ökad garanti-pension medför automatiskt ett minskat äldreförsörjningsstöd och även rimligen ett minskat behov av bostadstillägg. Det kan förmod-

ligen även hävdas att en inkomst från garantipensionen är mindre stigmatiserande och därför att föredra för individen jämfört med ett äldre försörjningsstöd. En invändning mot argumentet att det blir statsfinansiellt dyrt är dessutom att det svenska pensionssystemet till sin konstruktion är självfinansierande. Det är enbart garantipensionen som är finansierad via statsbudgeten. Ett skäl till att pensionssystemet är stabilt är den s.k. bromsen. Förekomsten av bromsen komplicerar beskrivningen av indexeringen av pensionen men den svenska inkomstpensionen är således följsamhetsindexerad med en balansmekanism som kan innebära en lägre eller högre indexering.

En fråga relaterad till ersättningsnivåer är de ekonomiska incitamentsproblem som följer av en inkomstindexerad garantipension, eller rent generellt av en mer generös grundpension. Marginaleffekterna i pensionssystemet är redan vid utgångspunkten stora. En ökad nivå på garantipensionen innebär att den ekonomiska avkastningen av att arbeta ett extra år för en låginkomsttagare kommer att vara mycket liten. Ett annat sätt att presentera denna potentiella konflikt är att utgå från pensionen för en individ som arbetat hela livet men med en låg inkomst. Den individens pension kommer att vara obetydligt högre än den garantipension en individ kan erhålla utan att arbeta. Den disponibla inkomsten (då effekten av skatter och bidrag inkluderas) av att arbeta ett helt liv med låg inkomst kan vara obetydligt högre än den disponibla inkomst som erhålls utan arbete. När det gäller konsekvensberäkningar av olika ändringar i pensionsreglerna och vilka fördelningseffekter dessa leder till bör utgångspunkten vara effekten på hushållens disponibla inkomst. Detta innebär att inte bara bidragssystemen måste inkluderas i beräkningarna utan även skattesystemet. När det gäller beskattning av pensioner kan det återigen vara intressant att applicera ett internationellt perspektiv.

Enligt [20] är de huvudsakliga systemen när det gäller beskattning av pensioner:

1. Åldersbaserade skatteavdrag som innebär att äldre har ett mer generöst avdrag jämfört med de i yrkesaktiv ålder. Detta tillämpas i länder som Kanada, Belgien, Australien, Finland, Italien, Irland, Norge och Holland.
2. Skattebefrielse för hela eller delar av pensionsinkomsten, som t.ex. i Kanada, Danmark, Frankrike, Tyskland, Ungern, Italien och Norge.

3. Sociala avgifter belastar normalt enbart löneinkomster och inte pensioner. Det finns emellertid några länder där avgifter tas ut på pensionsinkomster. Detta avser då hälso- och sjukvårdsavgifter, och sådana exempel är Norge, Holland, Island, Ungern, Frankrike, Tyskland och Belgien. Det finns även ett exempel på avgifter för änkepension.

Denna beskrivning av skillnader i beskattning av pensioner bör kompletteras med den svenska modellen där pensionsinkomster beskattas med en högre skatteskala än arbetsinkomster. Detta är konsekvensen av jobbskatteavdraget, och reser återigen frågan om konflikten mellan en rimlig lägsta nivå och ekonomiska incitament. En variant vore att tillämpa jobbskatteavdraget på inkomst från allmän inkomstpension men inte på inkomst från garantipensionen.

Till sist en allmän reflektion när det gäller möjligheten att ta fram bra beslutsunderlag. Denna fråga är kopplad till behovet av att göra konsekvensanalyser av vilken effekt olika regeländringar har på hushållens disponibla inkomster. Det är onekligen så att Sverige har en stor potential för att ta fram relevanta beslutsunderlag för konsekvensanalyser. Samtidigt är det tveksamt om denna potential utnyttjas.

I [21] betonas betydelsen av att inkorporera de utrikes föddas situation i de "policy-modeller" som används för att ta fram beslutsunderlag, och vikten av att särskilt beakta skillnader i de bakgrundsfaktorer som är väsentliga för den ekonomiska standarden. Denna studie framhåller exempelvis pensionsberäkningar och framförallt de system som bygger på livsinkomster:

knowing more about how immigrant earnings trajectories compare with those of the natives or vary across groups of immigrants would provide a much clearer image on the relationship of immigrants to the pension system.

Författarna framhåller behovet av dynamiska mikrosimuleringsmodeller för att genomföra konsekvensanalyser av effekter av ändrade regelverk. För att sammanfatta så framhålls vikten av att i dessa modeller skilja på: 1) inkomstprofiler för utrikes och inrikes födda, 2) utrikes födda från mindre och mer utvecklade länder, 3) speciell uppmärksamhet måste ägnas återinvandringen eftersom detta innebär avbrott i inkomstprofilerna.

Den ansats som använts i denna rapport bygger på dessa förslag men är samtidigt en förenklad och partiell ansats. Ett alternativ

hade kunnat vara att vidareutveckla redan existerande statiska eller dynamiska mikrosimuleringsmodeller. Här kan nämnas den dynamiska SESIM-modellen eller varianter av denna, och även den statiska FASIT-modellen med beteendeanpassning.¹

Ett exempel på en sådan analys baserad på SESIM modellen är de generationsanalyser som redovisas i ESO-rapporten [24]. Denna generationsanalys är baserad på stora urval av individdata, där varje individ kan följas över hela livsrymden. Syftet är att beräkna individens livstidsbokslut. Mycket förenklat består livet (ur detta perspektiv) av tre perioder: barndomen, arbetslivet och ålderdomen. Barndomen kräver offentliga resurser, arbetslivet skapar offentliga resurser och ålderdomen är resurskrävande. En utrikes född person som anländer som vuxen har således lättare att "få bokslutet att gå jämnt upp" då personen ifråga inte krävt resurser som barn. ESO-rapportens huvudsyfte är att visa på skillnader i boksluten över generationerna. Som ett delresultat visas även vilken sysselsättningsnivå som krävs för att en utrikes född ska "gå jämt upp" mot de offentliga finanserna. Nivån varierar naturligtvis med invandrarens ålder men som en illustration nämns att det krävs en sysselsättningsgrad motsvarande 60 procent för dem som invandrat vid 27 års ålder, för att nettot mot det offentliga inte ska bli negativt. För dem som invandrar efter 50 års ålder förblir nettot negativt även vid 100 procents sysselsättning.

Skälet till denna låga sysselsättningsgrad är naturligtvis att en individ som invandrat vid vuxen ålder inte utnyttjat offentliga resurser under barndomen. Detta är ett argument för att göra en generös bedömning då det gäller kriterier om 40 års bosättning. En möjlighet är att utvidga möjligheten till full garantipension att gälla alla invandrare och inte enbart flyktingar.

Detta är en illustration av den potential som finns när det gäller möjligheten att förbättra beslutsunderlag och möjligheten till konsekvensanalyser av regelverkens effekter på de utrikes föddas levnadsvillkor i Sverige. Samtidigt och avslutningsvis är det naturligtvis så flyktinginvandring styrs av humanitära principer och dessa är överordnade den ekonomiska kalkylen. Den ekonomiska analysen kan emellertid visa på problem och föreslå förbättringar både vad gäller individernas levnadsstandard och statens finanser.

¹ Se [22] för en beskrivning av SESIM-modellen och [23] för en variant av FASIT-modellen med beteendeanpassning.

Referenser

- [1] World Bank. Averting the Old Age Crisis. A Policy Research Report. 1994 Washington, D.C.
- [2] Disney, R. Public Pension Reform in Europe: Policies, Prospects and Evaluation, *The World Economy*, 2003; 26(10): 1425–1445.
- [3] Borjas, G. The economic analysis of immigration, *Handbook of Labor Economics* 2003;3(1).
- [4] Roth, D.O och Nordin, M. The Ethnic Employment and Income Gap in Sweden: Is Skill or Labor Market Discrimination the Explanation?, *The Scandinavian Journal of Economics*, 2009;111 (3).
- [5] Holzmann, R., Koettl, J., Chernetsky, T. Portability regimes of pension and health care benefits for international migrants: An analysis of issues and good practices. Paper commissioned by the Global Commission on International Migration 2005. Available at http://www.gcim.org/en/ir_experts.html.
- [6] Avato, J., Koettl, J., Sabates-Wheeler, R. Social Security Regimes, Global Estimates, and Good Practices: The Status of Social Protection for International Migrants, *World Development*, 2010;38-(4): 455–466.
- [7] Cruz, A. Portability of benefits rights in response to external and internal labor mobility: the Philippine experience. Paper presented at the International Social Security Association (ISSA), Thirteenth Regional Conference for Asia and the Pacific in Kuwait, 2004 March 8–10. Available at <http://www.issa.int/pdf/kuwait04/2cruz.pdf>.
- [8] Marier, P., Skinner, S. The Impact of Gender and Immigration on Pension Outcomes in Canada, *Canadian Public Policy – Analyse de Politiques*, 2008;XXXIV.
- [9] OECD. Pension at a Glance: Public Policies across OCED Countries. 2005.

- [10] Fix, M., Laglagaron, L., 2002. Social Rights and Citizenship: An International Comparison A Report of the Working Group on Social Rights and Citizenship of the Carnegie Endowment for International Peace Comparative Citizenship Project, The Urban Institute 2002.
- [11] Lundh, C (red). Arbete? var god dröj! – Invandrare i välfärds-samhället, Valfärdspolitiska rådets rapport 2002, SNS Förlag, Stockholm.
- [12] Ekberg, J. och Hammarstedt, M. 20 år med allt sämre arbetsmarknadsintegrering för invandrare, Ekonomisk Debatt, 2002; årg 30, nr 4.
- [13] Flood, L.R. & Klevmarken. The Distribution of Wealth, Simulating an Ageing Population: A microsimulation approach applied to Sweden. Ed by Anders Klevmarken and Bjorn Lindgren. Emerald Group Publishing Limited, Howard House UK, 2008;pp. 293–324, , ISBN 978-0-444-53253-4.
- [14] Wooldridge, J. Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data, 2002;MIT Press.
- [15] Wooldridge, J. Simple solutions to the initial conditions problem in dynamic, nonlinear panel data models with unobserved heterogeneity. Journal of Applied Econometrics 2005;20, 39–54.
- [16] Flood, L.R, Klevmarken, A, Mitrut, A. The income of the Swedish Baby Boomers, Simulating an Ageing Population: A microsimulation approach applied to Sweden. Ed by Anders Klevmarken and Bjorn Lindgren. Emerald Group Publishing Limited 2008, Howard House UK, pp. 249–92, SBN 978-0-444-53253-4.
- [17] Whitehouse, E.R., Pensions, Purchasing Power Risk, Inflation and Indexation, OECD Social, Employment and Migration Working paper 2009;No. 77.
- [18] OECD. Pension at a Glance: Public Policies across OCED Countries 2007.
- [19] OECD. Pension at a Glance: Retirement-Income Systems in OECD Countries 2009.
- [19] SOU 2003:50. Sjukpenninggrundande inkomst – skydd och anpassning.
- [20] Keenay, G, Whitehouse, E. The Role of the Personal Tax System in Old-Age Support: A Survey of 15 Countries, Fiscal Studies, 2003;24(1).

- [21] Duleep, H., Dowhan, D. Adding Immigrants to Microsimulation Models, Social Security Bulletin, 2008;68(1).
- [22] Flood, L.R. SESIM: A Swedish Micro-Simulation Model, Simulating an Ageing Population A microsimulation approach applied to Sweden. Ed by Anders Klevmarken and Bjorn Lindgren. Emerald Group Publishing Limited, Howard House UK, 2008 pp. 55–83, ISBN 978-0-444-53253-4.
- [23] Flood, L.R. En skattepolitik för både innan- och utanförskapet. Utvärdering av jobbskatteavdraget samt några alternativa reformer ISBN 978-91-86203-69-6, SNS rapport 2010.
- [24] Pettersson, T., Pettersson, T., Westerberg, W., 2006, Generationsanalyser – omfördelning mellan generationer i en växande välfärdsstat, Expertgruppen för studier i samhällsekonomi 2006:6.

Kommittédirektiv

Socialt råd

**Dir.
2007:161**

Beslut vid regeringssammanträde den 29 november 2007

Sammanfattning av uppdraget

Ett råd bestående av forskare ska tillkallas med uppdrag att belysa relevanta forskningsrön inom det sociala området. Rådet ska agera som rådgivare till regeringen i hälso- och sjukvårdsfrågor och i sociala frågor samt förse regeringen med relevant kunskap för utformningen av välfärdspolitiken inom Socialdepartementets områden.

Arbetet ska redovisas dels i en årlig rapport, dels vid återkommande möten med ansvariga statsråd och tjänstemän vid Regeringskansliet.

Behovet av ett socialt råd

Det svenska samhället står inför ett flertal utmaningar. Det stora utanförskapet och en åldrande befolkning sätter bl.a. socialförsäkringssystemen, hälso- och sjukvården och äldreomsorgen under finansiell press. Samtidigt ökar möjligheterna till att leva ett längre liv i hälsa för en stor del av befolkningen. För att möta dessa utmaningar krävs en effektiv och evidensbaserad politik. Aktuella forsknings- och utredningsresultat med relevans för utformning av välfärdspolitiken inom Socialdepartementets område behöver tas tillvara på ett mer effektivt sätt än i dag. Flertalet myndigheter inom det sociala området följer i dag forskningen inom respektive ansvarsområde. Det finns dock ett behov av att få en samlad syn på aktuella frågor som är bredare än någon myndighets verksamhetsområde. Genom att ha kontakt med välmeriterade forskare, verksamma inom det sociala området, kan man främja

utformningen av en samlad evidensbaserad politik för det sociala området.

Uppdraget

För att på ett mer effektivt sätt än i dag ta till vara aktuell kunskap, såsom nya forskningsrön på det sociala området, och främja utbytet mellan forskning och politik ska ett råd med välmeriterade forskare tillsättas av regeringen. Utöver dessa adjungeras generaldirektörerna för Försäkringskassan och Socialstyrelsen till rådet. Rådets uppgift är att bidra till att bredda och fördjupa underlaget för framtida socialpolitiska avgöranden. Rådets verksamhet delas in i två huvudområden:

- Att vara rådgivare till regeringen i frågor inom det sociala området.
- Att förse regeringen med relevant kunskap för utformning av välfärdspolitiken inom Socialdepartementets områden.

Rådet ska redovisa relevant och aktuell kunskap baserad på bl.a. svenska och internationella forskningsrön inom det sociala området. Rådet ska identifiera utvecklingstendenser och viktiga faktorer som har betydelse för välfärdssektorns funktion och utveckling. Rådet ska även agera rådgivare åt och lämna rekommendationer till regeringen i långsiktiga strategiska frågor.

Rådet ska i sitt arbete samråda med berörda aktörer och utredningar som har relevans för rådets uppdrag.

Det står rådet fritt att utarbeta arbetsformer och innehåll på ett sådant sätt som rådet bäst anser fylla syftet med uppdraget.

Redovisning av uppdraget

I uppdraget ingår att löpande ge råd och information åt regeringen. Detta ska ske på följande sätt:

- Möten med ansvariga statsråd minst två gånger per år. Respektive statsråd och rådet väljer ämne varannan gång. Diskussionerna inleds med förberedda inlägg från rådets medlemmar.
- Regelbundna möten med berörda tjänstemän vid Regeringskansliet.

En gång per år ska rådet lämna en rapport till regeringen med en redogörelse för den verksamhet som rådet har bedrivit under året. Därutöver är rådet oförhindrat att lämna rapporter i valfria frågor.

Rådets uppdrag omfattar perioden från den 1 januari 2008 till och med den 31 december 2010. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2010.

(Socialdepartementet)

Antalet individer från ett icke OECD-land

Tabell 1 **Antalet individer över 16 år från ett icke OECD-land boende i Sverige 2007**

Nation	Antal	Procent	Nation	Antal	Procent
IRAK	81 019	12,91	LIBERIA	680	0,11
JUGOSLAVIEN	70 921	11,30	ANGOLA	659	0,11
IRAN	55 009	8,77	VENEZUELA	653	0,10
BOSNIEN-HERCEGOVINA	54 101	8,62	OKÄNT	582	0,09
CHILE	27 527	4,39	CYPERN	558	0,09
LIBANON	22 927	3,65	SIERRA LEONE	553	0,09
SOMALIA	19 576	3,12	DOMINIKANSKA REPUBLIKEN	553	0,09
THAILAND	18 467	2,94	KONGO	504	0,08
SYRIEN	17 511	2,79	GEORGIEN	490	0,08
RUMÄNIEN	14 124	2,25	NICARAGUA	489	0,08
INDIEN	13 562	2,16	ELFENBENSKUSTEN	489	0,08
KINA	12 726	2,03	LAOS	469	0,07
ETIOPIEN	12 157	1,94	ARABEMIRATEN,FÖRENADE	454	0,07
RYSSLAND	10 912	1,74	HONGKONG	445	0,07
ESTLAND	9 864	1,57	RWANDA	402	0,06
AFGHANISTAN	9 107	1,45	KAMBODJA	388	0,06
FILIPPINERNA	7 670	1,22	ZAMBIA	379	0,06
COLOMBIA	7 480	1,19	SINGAPORE	366	0,06
VIETNAM	7 469	1,19	KIRGIZISTAN	354	0,06
SOVJETUNIONEN	7 223	1,15	SENEGAL	340	0,05
MAROCKO	6 436	1,03	HONDURAS	334	0,05
SRI LANKA	6 427	1,02	MONGOLIET	319	0,05
ERITREA	6 140	0,98	NEPAL	301	0,05
PAKISTAN	5 791	0,92	MOLDAVIEN	287	0,05
PERU	5 697	0,91	COSTA RICA	281	0,04
KROATIEN	5 546	0,88	MOCAMBIQUE	279	0,04

SERBIEN OCH MONTENEGRO	4 900	0,78	KAP VERDE	246	0,04
BULGARIEN	4 438	0,71	TOGO	231	0,04
BANGLADESH	4 183	0,67	PANAMA	229	0,04
TUNISIEN	3 693	0,59	YEMEN	221	0,04
LITAUEN	3 425	0,55	JAMAICA	198	0,03
UKRAINA	3 279	0,52	MAURITIUS	198	0,03
MAKEDONIEN	3 205	0,51	TRINIDAD OCH TOBAGO	196	0,03
UGANDA	3 064	0,49	TURKMENISTAN	149	0,02
GAMBIA	2 913	0,46	BARBADOS	119	0,02
BOLIVIA	2 827	0,45	PARAGUAY	114	0,02
LETTLAND	2 721	0,43	GUINEA-BISSAU	114	0,02
ARGENTINA	2 685	0,43	GUINEA	111	0,02
INDONESIEN	2 275	0,36	TADJIKISTAN	100	0,02
EL SALVADOR	2 246	0,36	DJIBOUTI	96	0,02
NIGERIA	2 241	0,36	GRENADA	75	0,01
ALGERIET	2 228	0,36	SEYCHELLERNA	74	0,01
URUGUAY	2 174	0,35	QATAR	73	0,01
EGYPTEN	2 143	0,34	GUYANA	71	0,01
KUBA	1 891	0,30	BURKINA FASO	70	0,01
ISRAEL	1 847	0,29	BAHRAIN	67	0,01
GHANA	1 794	0,29	HAITI	63	0,01
KONGO, DEMOKRATISKA REPUBLIKEN	1 771	0,28	MALTA	62	0,01
JORDANIEN	1 549	0,25	BENIN	55	0,01
PALESTINA	1 460	0,23	EKVATORIALGUINEA	55	0,01
TANZANIA	1 436	0,23	MALI	55	0,01
KENYA	1 376	0,22	NAMIBIA	55	0,01
ECUADOR	1 371	0,22	DOMINICA	51	0,01
UZBEKISTAN	1 369	0,22	SURINAM	43	0,01
BURUNDI	1 356	0,22	MALAWI	41	0,01
AZERBAJDJAN	1 316	0,21	FIJI	39	0,01
VITRYSSLAND	1 290	0,21	MONACO	37	0,01
SYDAFRIKA	1 216	0,19	TCHAD	33	0,01
KUWAIT	1 096	0,17	MAURETANIEN	33	0,01
SUDAN	1 052	0,17	BAHAMAS	30	0,00
ARMENIEN	1 051	0,17	BOTSWANA	30	0,00
KAZAKSTAN	1 006	0,16	SAO TOME OCH PRINCIPE	30	0,00
MALAYSIA	952	0,15	MALDIVERNA	25	0,00
KAMERUN	906	0,14	MADAGASKAR	22	0,00

ZIMBABWE	243	0,04	CENTRALAFRIKANSKA REPUBLIKEN	20	0,00
ALBANIEN	901	0,14	SWAZILAND	17	0,00
LIBYEN	869	0,14	TONGA	9	0,00
MYANMAR	799	0,13	GABON	7	0,00
TAIWAN	781	0,12	NIGER	7	0,00
SAUDJARABIEN	773	0,12	PAPUA NYA GUINEA	7	0,00
SLOVENIEN	768	0,12	S:T LUCIA	6	0,00
GUATEMALA	737	0,12			
TOTALT				622 974	

Statistiska modeller för framskrivning av pensionsgrundande inkomster

Modeller för framskrivning av pensionsgrundande inkomster samt estimerade parametrar

För framskrivningen av pensionsgrundande inkomst används två statistiska modeller. Först beräknas sannolikheten för en positiv inkomst, med en dynamisk "random-effects logit" modell. I enlighet med [14] och [15] definieras modellen,

$$\begin{aligned} (1) \quad d_{it}^* &= \rho d_{it-1} + \beta_1 x_{1it} + \beta_2 x_{2it} + \dots + \beta_k x_{kit} + c_i + \varepsilon_{it} \\ (2) \quad c_i &= \alpha_0 + \alpha_1 y_{i0} + \gamma_1 \bar{x}_{1i} + \gamma_2 \bar{x}_{2i} + \dots + \gamma_m \bar{x}_{mi} + \mu_i \\ \varepsilon_{it} &\sim N(0,1) \text{ och } \mu_i \sim \text{logistic} \\ d_{it} &= 1 \text{ om } d_{it}^* > 0, d_{it} = 0 \text{ om } d_{it}^* \leq 0 \end{aligned}$$

Där d_{it}^* är en variabel relaterad till individens preferenser för en pensionsgrundande inkomst (huvudsakligen marknadsarbete) och d_{it} är motsvarande observerade indikator för positiv inkomst för individ i år t (1 om individen har pensionsgrundande inkomst annars 0), d_{it-1} är indikatorn föregående år och x -variablerna mäter olika observerade egenskaper som ålder och utbildning. De icke observerbara faktorerna är antingen tidsberoende, c_i , eller tidsberoende ε_{it} . Den tidsberoende komponenten c_i tillåts vara korrelerad med sysselsättningsstatus i startåret och tidsberoende förklaringsvariabler. Syftet är att beakta två potentiella problem, "initial condition" problemet och en potentiell endogenitet för förklaringsvariablerna. Förklaringsvariablerna $\bar{x}$ betyder det genomsnittliga värdet med avseende på tiden för varje individ.

Givet att en positiv pensionsgrundande inkomst predikterats från ovanstående modell så används i ett andra steg en dynamisk "random effects" modell för att prediktera storleken på den pensionsgrundande inkomsten. Denna modell kan skrivas,

$$(3) \quad y_{it} = \delta y_{it-1} + \gamma_1 z_{1it} + \gamma_2 z_{2it} + \cdots + \gamma_k z_{kit} + u_i + \varepsilon_{it}$$

$$\varepsilon_{it} \sim N(0, \sigma_\varepsilon^2) \text{ och } \mu_i \sim N(0, \sigma_\mu^2)$$

Där y_{it} mäter storleken på den pensionsgrundande inkomsten för individ i år t , y_{it-1} avser motsvarande variabel föregående år och z -variablerna mäter olika observerade egenskaper. Modellen har specificerats på ett liknande sätt som modell 1, dvs. två feltermer ingår där den första avser icke observerade effekter som är konstanta över tiden och den andra sådana som varierar både över individer och tid.

Tabell 1 **Estimerade parametrar för sannolikheten att ha en pensionsgrundande inkomst**

Variabel	Kvinnor		Män	
	Inrikes Estimat	Utrikes Estimat	Inrikes Estimat	Utrikes Estimat
Föregående år	3,5887***	2,9658***	3,2236***	3,1081***
Startvärdet	1,8765***	1,6741***	2,0295***	1,5997***
16–19	7,1997***	6,1211***	6,3325***	5,6658***
20–25	7,4704***	6,6486***	7,2779***	6,4824***
26–30	7,6894***	6,7019***	7,6609***	6,6133***
31–35	7,6850***	6,8118***	7,7278***	6,6587***
36–40	7,6866***	6,9176***	7,7107***	6,6213***
41–45	7,7270***	6,9595***	7,6528***	6,6073***
46–50	7,7082***	6,8158***	7,5586***	6,5005***
51–55	7,3449***	6,5884***	7,2344***	6,3005***
56–60	6,7511***	6,2766***	6,5544***	6,0346***
61	5,8322***	5,9317***	5,4378***	5,4456***
62	5,5210***	5,7506***	5,1940***	5,3576***
63	5,2178***	5,4823***	4,8720***	5,2576***
64	4,5165***	5,1923***	4,6180***	5,0539***
65	1,8737***	2,3707***	1,4047***	2,0780***
66	0,0805	0,2005	0,3022***	0,0687
67	0,9428***	1,2206*	0,8361***	0,8605*
1994	0,0558**	0,1667***	0,1302***	0,1720**
1995	0,1232***	-0,0071	0,1769***	0,1307**
1996	-0,0251	-0,3343***	0,0539**	-0,1645***
1997	0,0536**	-0,2754***	0,1383***	-0,1157*
1998	0,1821***	0,0053	0,2301***	0,1213*
1999	1,4969***	1,6848***	1,3693***	1,3496***
2000	0,8108***	0,9630***	0,8525***	0,9143***
2001	0,6237***	0,9132***	0,6887***	0,8417***
2002	0,5797***	0,9749***	0,6027***	0,8419***
2003	1,7403***	1,2884***	1,3065***	1,1842***
2004	1,2849***	1,0629***	1,1267***	1,0328***
2005	1,4256***	1,1242***	1,3034***	1,1207***
2006	1,5333***	1,3115***	1,4073***	1,3448***
2007	1,5170***	1,3337***	1,5238***	1,3705***

Gymnasium	0,7191***	0,7323***	0,6061***	0,5785***
Universitet	0,7939***	0,6669***	0,4673***	0,4893***
Konstant	-9,3906***	-8,8896***	-8,6768***	-8,4227***
Individuell varians	1,2118***	1,2785***	1,3346***	1,2028***
Relation individuell varians som andel av total varians	0,3086***	0,3319***	0,3512***	0,3954***

Not: *, ** och *** visar en signifikansnivå på 5, 1, respektive 0,1 procent.

Tabell 2 Estimerade parametrar för sannolikheten av en positiv pensionsgrundande inkomst

Variabel	Kvinnor		Män	
	Inrikes Estimat	Utrikes Estimat	Inrikes Estimat	Utrikes Estimat
Föregående år	0,8113***	0,7742***	0,8425***	0,7938***
16–19	0,0016	0,0226	0,0248***	0,0118
20–25	-0,0049*	0,0471***	0,0530***	0,0718***
26–30	0,0047**	0,0563***	0,0369***	0,0891***
31–35	0,0118***	0,0634***	0,0424***	0,0776***
36–40	0,0322***	0,0754***	0,0464***	0,0757***
41–45	0,0427***	0,0780***	0,0473***	0,0726***
46–50	0,0419***	0,0714***	0,0399***	0,0556***
51–55	0,0275***	0,0365***	0,0283***	0,0381***
2002	-0,0090***	-0,0322***	-0,0210***	-0,0517***
2003	-0,0275***	-0,0652***	-0,0345***	-0,0675***
2004	-0,0203***	-0,0811***	-0,0232***	-0,0828***
2005	-0,0143***	-0,0786***	-0,0022	-0,0649***
2006	0,0018	-0,0399***	0,0056***	-0,0387***
2007	0,0091***	-0,0439***	0,0098***	-0,0222***
Gymnasium	0,0433***	0,0611***	0,0254***	0,0464***
Universitet	0,1077***	0,1220***	0,0859***	0,0982***
Konstant	0,9429***	1,0970***	0,8467***	1,0511***
Individuell varians	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Individuell och tids varians	0,2851	0,3588	0,2713	0,3719

Not: *, ** och *** visar en signifikansnivå på 5, 1, respektive 0,1 procent.

Beräkning av allmän pension

Beräkningen av den allmänna pensionen kan delas upp i två delar: det gamla och det nya systemet.

För individer födda före 1954 beräknas pensionen enligt gamla systemet och för individer födda senare än 1938 beräknas den enligt det nya. För mellangenerationen används pension från både det gamla och nya systemet, vägt proportionerligt mot tiden i respektive system.

Det gamla systemet

Pension enligt gamla systemet kan delas upp i två delar, ATP och folkpension. För beräkningen krävs information om antal år med pensionspoäng samt medelvärde av de 15 år med högst poäng. Eftersom vi har information om individens pensionspoäng under hans livstid (i Sverige) så kan bägge dessa parametrar beräknas. ATP beräknas som,

$$ATP = 0,6 * \text{medelpoäng} * \text{poängår} * PB$$

Där medelpoäng är summan av de 15 bästa åren dividerat med antal år med pensionspoäng av dessa 15 år. Poängår är totalt antal år med pensionspoäng dividerat med 30, där 30 år med pensionspoäng är maximum. PB är prisbasbelopp det år individen pensioneras, dvs. i våra beräkningar vid 64 års ålder.

Folkpensionen beräknas enligt,

$$FP = P_1 * PB * \text{poängår}, \text{ där } P_1 = 0,785 \text{ för gifta och } 0,96 \text{ för ogifta.}$$

Dessa två delar summerar till tilläggspensionen ($TP = ATP + FP$).

Det nya systemet består av allmän inkomstpension och premiepension. Då det nya systemet är avgiftsbestämt kan det vara relevant att nämna avgiften. För perioden 1960–1994 har pensionsbehållningen

beräknats som 18,5 procent av den pensionsgrundande inkomsten. För perioden 1995–1998 som 16,5 procent och efter 1999 som 16 procent. Anledningen till denna sänkning av avgiften beror på avgiften för premiepensionen, som 1995–1998 var 2 procent och därefter 2,5 procent. Uppräkningen av pensionsbehållningen görs med inkomstindex och för premiepensionen beror värdeändringen på avkastningen av individens val. Här antas en nominell avkastning på 5 procent per år för alla.

Summan av pensionsbehållningen från inkomst- och premiepension vid 64 år utgör underlaget för att beräkna individens pension enligt det nya systemet. Pensionsbeloppet vid 65 år erhålls genom att dividera pensionsbehållningen med ett delningstal. Delningstalet är en beräkning av återstående livslängd för respektive födelsekohort, dvs. i våra beräkningar vid 65 års ålder. Delningstalet är även justerat med en faktor som tar hänsyn till en diskontering av pensionen så att ett högre belopp erhålls vid början av pensionen. Denna faktor är satt till 1,6 procent och innebär att indexeringen av uttagen pension indexeras enligt det s.k. följsamhetsindexet som är inkomstindex minus 1,6 procent. Detta har emellertid ingen relevans vid våra beräkningar då vi enbart utgår från pensionen vid 65 år. Vid kohorten född 1938 är detta delningstal satt till 15,56 och för dem som är födda 1949 är det satt till 16,53. För individer födda efter 1949 ha vi valt samma delningstal. Detta innebär naturligtvis att vi inte tar hänsyn till att dessa individer kommer att ha en ökad livslängd. Våra beräknade pensionsnivåer kommer därmed att bli för höga för yngre generationer. Eftersom vi kommer att presentera resultaten i form av relationer till pensionen för svenskfödda män har detta ingen betydelse. Således beräknas pensionen enligt nya systemet som pensionsbehållning dividerat med delningstalet. För mellan-generationen födda 1938–1954 beräknas pensionen så att det nya systemet gradvis fasas in. De som är födda 1938 får 4/20 från det nya systemet och denna del ökas sedan för varje födelsekohort tills de som är födda 1953 får 19/20 och de som är födda 1954 får hela pensionen från nya systemet.

Således, för samtliga individer som ingår i vårt urval, kan allmän pension (AP) beräknas som,

TP+IP+PP (tilläggs pension, inkomstpension och premiepension). Efter detta återstår enbart en komponent i det allmänna pensions-systemet, nämligen garantipensionen.

Garantipensionen

Om AP (allmän pension) är mindre än $P_2 \cdot PB$, där $P_2 = 1,26$ för ogifta och 1,14 för gifta/samboende så erhålls full garantipension beräknad enligt:

$GP = P_3 \cdot PB \cdot BÅ / 40 - AP$, där $P_3 = 2,13$ för ogifta och 1,9 för gifta/samboende. BÅ är bosättningsår vilket maximalt kan vara 40. För AP större än $P_2 \cdot PB$, görs beräkningen enligt,

$$GP = (P_3 - P_2) \cdot PB \cdot BÅ / 40 - 0,48 \cdot (AP - P_2 \cdot PB \cdot BÅ / 40)$$

Den totala pensionen erhålls således genom att summera AP och GP.

Statens offentliga utredningar 2010

Kronologisk förteckning

1. Lätt att göra rätt
– om förmedling av brottskadestånd. Ju.
2. Ett samlat insolvensförfarande – förslag till ny lag. Ju.
3. Metria – förutsättningar för att ombilda division Metria vid Lantmäteriet till ett statligt ägt aktiebolag. M.
4. Allmänna handlingar i elektronisk form – offentlighet och integritet. Ju.
5. Skolgång för alla barn. U.
6. Kunskapslägesrapport på kärnavfallsområdet 2010
– utmaningar för slutförvarsprogrammet. M.
7. Aktiva åtgärder för att främja lika rättigheter och möjligheter – ett systematiskt målinriktat arbete på tre samhällsområden. IJ.
8. En myndighet för havs- och vattenmiljö. M.
9. Den framtida organisationen för vissa fiskefrågor. Jo.
10. Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. U.
11. Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet. Ku.
12. I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken. Ku.
13. Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. Fi.
14. Partsinsyn enligt rättegångsbalken. Ju.
15. Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp. Ju.
16. Sverige för nyanlända. Värden, välfärdsstat, vardagsliv. IJ.
17. Prissatt vatten? M.
18. En reformerad budgetlag. Fi.
19. Lärning – en bro mellan skola och arbetsliv. U.
20. Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning. Fi.
21. Bättre marknad för tjänstehundar. Jo.
22. Krigets Lagar – centrala dokument om folkrätten under väpnad konflikt, neutralitet, ockupation och fredsinsatser. Fö.
23. Tredje sjösäkerhetspaketet. Klassdirektivet, Klassförordningen, Olycksutredningsdirektivet, IMO:s olycksutredningskod. N.
24. Avtalad upphovsrätt. Ju.
25. Viss översyn av verksamhet och organisation på informationssäkerhetsområdet. Fö.
26. Flyttningsbidrag och unionsrätten. A.
27. Gemensamt ansvar och gränsöverstigande samarbete inom transportforskningen. N.
28. Vändpunkt Sverige – ett ökat intresse för matematik, naturvetenskap, teknik och IKT. U.
29. En ny förvaltningslag. Ju.
30. Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Försatt europeisk harmonisering. N.
31. Första hjälpen i psykisk hälsa. S.
32. Utrikesförvaltning i världsklass. En mer flexibel utrikesrepresentation. UD.
33. Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i samhällskunskap. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. U.
34. På väg mot en ny roll – överväganden och förslag om Riksutställningar. Ku.
35. Kunskap som befrielse? En metanalys av svensk forskning om jämställdhet och skola 1969–2009. U.
36. Svensk forskning om jämställdhet och skola. En bibliografi. U.
37. Sverige för nyanlända utanför flyktingmottagandet. IJ.
38. Mutbrott. Ju.
39. Ny ordning för nationella vaccinationsprogram. S.

40. Cirkulär migration och utveckling – kartläggning av cirkulära rörelsemönster och diskussion om hur migrationens utvecklingspotential kan främjas. Ju.
41. Kompensationstillägg – om ersättning vid försenade utbetalningar. S.
42. Med fiskevård i fokus – en ny fiskevårdslag. Jo.
43. Förundersökningsbegränsning. Ju.
44. Mål och medel – särskilda åtgärder för vissa måltyper i domstol. Ju.
45. Händelseanalyser vid självmord inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Förslag till ny lag. S.
46. Utländsk näringsverksamhet i Sverige. En översyn av lagstiftningen om utländska filialer i ett EU-perspektiv. N.
47. Alkoholkonsumtion, alkoholproblem och sjukfrånvaro – vilka är sambanden? En systematisk litteraturoversikt. S.
48. Multipla hälsoproblem bland personer över 60 år. En systematisk litteraturoversikt om förekomst, konsekvenser och vård. S.
49. Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999–2008. Ju.
50. Försvarsmaktens helikopterresurser. Fö.
51. Könsskillnader i skolprestationer – idéer om orsaker. U.
52. Biologiska faktorer och könsskillnader i skolresultat. Ett diskussionsunderlag för Delegationen för jämställdhet i skolans arbete för analys av bakgrunden till pojkars sämre skolprestationer jämfört med flickors. U.
53. Pojkar och skolan: Ett bakgrundsdokument om "pojkkrisen". Översättning på svenska av engelsk rapport: Boys and School: A Background Paper on the "Boy Crisis". + Engelsk rapport. U.
54. Förbättrad återbetalning av studieskulder. U.
55. Romers rätt – en strategi för romer i Sverige. IJ.
56. Innovationsupphandling. N.
57. Effektivare planering av vägar och järnvägar. N.
58. Rehabiliteringsrådets delbetänkande. S.
59. Underhållsskyldighet i internationella situationer – Underhållsförordningen, 2007 års Haagkonvention och 2007 års Haagprotokoll + Bilagedel. Ju.
60. Ett utvidgat skydd mot åldersdiskriminering. IJ.
61. Driftskompatibilitet och enheter som ansvarar för underhåll inom EU:s järnvägssystem. N.
62. Så enkelt som möjligt för så många som möjligt. Under konstruktion – framtidens e-förvaltning. Fi.
63. EU:s direktiv om sanktioner mot arbetsgivare. Ju.
64. "Se de tidiga tecknen" – forskare reflekterar över sju berättelser från förskola och skola. U.
65. Kompetens och ansvar. S.
66. Barns perspektiv på jämställdhet i skola. En kunskapsöversikt. U.
67. I rättan tid? Om ålder och skolstart. U.
68. Ny yttrandefrihetsgrundlag? Yttrandefrihetskommittén presenterar tre modeller. Ju.
69. Förbättrad vinterberedskap inom järnvägen. N.
70. Ny struktur för skydd av mänskliga rättigheter. + Bilagor + Lättläst + Daisy. IJ.
71. Sexualbrottslagstiftningen – utvärdering och reformförslag. Ju.
72. Folk rätt i väpnad konflikt – svensk tolkning och tillämpning. + Bilaga 7, Svensk manual i humanitär rätt m.m. Fö.
73. Svensk sjöfarts konkurrensföresättningar. N.
74. Mer innovation ur transportforskning. N.
75. Gymnasial lärlingsutbildning – utbildning för jobb. Erfarenheter efter två års försök med lärlingsutbildning. U.
76. Transportstyrelsens databaser på vägtrafikområdet – integritet och effektivitet. N.
77. Sammanläggningar av landsting – övergångsstyre och utjämning. Fi.
78. Fondverksamhet över gränserna. Genomförande av UCITS IV-direktivet. Fi.
79. Pojkars och flickors psykiska hälsa i skolan: en kunskapsöversikt. U.
80. Skolan och ungdomars psykosociala hälsa. U.
81. En ny biobankslag. S.
82. Trafikverket ICT. N.

83. Att bli medveten och förändra sitt förhållningssätt.
Jämställdhetsarbete i skolan. U.
84. Hedersrelaterad problematik i skolan
– en kunskaps- och forskningsöversikt.
U.
85. Vem arbetar efter 65 års ålder?
En statistisk analys. S.
86. Personalförsörjningen i ett reformerat försvar. Fö.
87. Skadestånd och Europakonventionen. Ju.
88. Vägen till arbete. Arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration. Fi.
89. Finns det samband mellan samsjuklighet och sjukfrånvaro? En systematisk litteraturöversikt. S.
90. En ny lag om ekonomiska föreningar.
Del 1+2. Ju.
91. Planering på djupet – fysisk planering av havet. M.
92. En effektivare förvaltning av statens fastigheter. Fi.
93. Att skapa arbeten. Löner, anställningsskydd och konkurrens. Fi.
94. Gotland – användningen av beteckningarna regionfullmäktige och regionstyrelse. Fi.
95. Se, tolka och agera – allas rätt till en likvärdig utbildning. U.
96. Riktiga betyg är bättre än höga betyg.
Förslag till omprövning av betyg. U.
97. Resultatuppföljning, läskvalitet och skolutveckling – tre bidrag till diskussionen om jämställdhet i skolan. U.
98. Gårdsförsäljning. S.
99. Flickor, pojkar, individer
– om betydelsen av jämställdhet för kunskap och utveckling i skolan. U.
100. Ansvar för järnvägssäkerheten. Kan en annan fördelning gynna en marknadsdriven utveckling? N.
101. Handlingsplan för att utveckla strategier i miljömålssystemet. M.
102. Massuppsägningar, arbetslöshet och sjuklighet. En rapport om konsekvenser av 1900-talets friställningar för slutenvårdsutnyttjande och risk för förtida död.
S.
103. Särskilda spaningsmetoder. Ju.
104. E-legitimationsnämnden och Svensk e-legitimation. Fi.
105. Ålderspension för invandrare från länder utanför OECD-området. S.

Statens offentliga utredningar 2010

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Lätt att göra rätt
– om förmedling av brottsskadestånd. [1]
Ett samlat insolvensförfarande – förslag till ny lag. [2]
Allmänna handlingar i elektronisk form
– offentlighet och integritet. [4]
Partsinsyn enligt rättegångsbalken. [14]
Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp. [15]
Avtalad upphovsrätt. [24]
En ny förvaltningslag. [29]
Mutbrott. (38)
Cirkulär migration och utveckling
– kartläggning av cirkulära rörelsemönster och diskussion om hur migrationens utvecklingspotential kan främjas. [40]
Förundersökningsbegränsning. [43]
Mål och medel – särskilda åtgärder för vissa måltyper i domstol. [44]
Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999–2008. [49]
Underhållsskyldighet i internationella situationer – Underhållsförordningen, 2007 års Haagkonvention och 2007 års Haagprotokoll + Bilagedel. [59]
EU:s direktiv om sanktioner mot arbetsgivare. [63]
Ny yttrandefrihetsgrundlag? Yttrandefrihetskommittén presenterar tre modeller. [68]
Sexualbrottslagstiftningen – utvärdering och reformförslag. [71]
Skadestånd och Europakonventionen. [87]
En ny lag om ekonomiska föreningar. Del 1+2. [90]
Särskilda spaningsmetoder. [103]

Utrikesdepartementet

Utrikesförvaltning i världsklass. En mer flexibel utrikesrepresentation. [32]

Försvarsdepartementet

Krigets Lagar – centrala dokument om folkrätten under väpnad konflikt, neutralitet, ockupation och fredsinsatser. [22]
Viss översyn av verksamhet och organisation på informationssäkerhetsområdet. [25]
Försvarsmaktens helikopterresurser. [50]
Folkrätt i väpnad konflikt – svensk tolkning och tillämpning. + Bilaga 7, Svensk manual i humanitär rätt m.m. [72]
Personalförsörjningen i ett reformerat försvar. [86]

Socialdepartementet

Första hjälpen i psykisk hälsa. [31]
Ny ordning för nationella vaccinationsprogram. [39]
Kompensationstillägg – om ersättning vid försenade utbetalningar. [41]
Händelseanalyser vid självmord inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Förslag till ny lag. [45]
Alkoholkonsumtion, alkoholproblem och sjukfrånvaro – vilka är sambanden? En systematisk litteraturöversikt. [47]
Multipla hälsoproblem bland personer över 60 år. En systematisk litteraturöversikt om förekomst, konsekvenser och vård. [48]
Rehabiliteringsrådets delbetänkande. [58]
Kompetens och ansvar. [65]
En ny biobankslag. [81]
Vem arbetar efter 65 års ålder? En statistisk analys. [85]
Finns det samband mellan samsjuklighet och sjukfrånvaro? En systematisk litteraturöversikt. [89]
Gårdsförsäljning. [98]
Massuppsägningar, arbetslöshet och sjuklighet. En rapport om konsekvenser av 1900-talets friställningar för slutenvårdsutnyttjande och risk för förtida död. [102]

Ålderspension för invandrare från länder utanför OECD-området. [105]

Finansdepartementet

Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. [13]

En reformerad budgetlag. [18]

Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning. [20]

Så enkelt som möjligt för så många som möjligt. Under konstruktion – framtidens e-förvaltning. [62]

Sammanläggningar av landsting – övergångsstyre och utjämning. [77]

Fondverksamhet över gränserna. Genomförande av UCITS IV-direktivet. [78]

Vägen till arbete. Arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration. [88]

En effektivare förvaltning av statens fastigheter. [92]

Att skapa arbeten. Löner, anställningsskydd och konkurrens. [93]

Gotland – användningen av beteckningarna regionfullmäktige och regionstyrelse. [94]

E-legitimationsnämnden och Svensk e-legitimation. [104]

Utbildningsdepartementet

Skolgång för alla barn. [5]

Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. [10]

Lärling – en bro mellan skola och arbetsliv. [19]

Vändpunkt Sverige – ett ökat intresse för matematik, naturvetenskap, teknik och IKT. [28]

Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i samhällskunskap. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. [33]

Kunskap som befrielse? En metaanalys av svensk forskning om jämställdhet och skola 1969–2009. [35]

Svensk forskning om jämställdhet och skola. En bibliografi. [36]

Könsskillnader i skolprestationer – idéer om orsaker. [51]

Biologiska faktorer och könsskillnader i skolresultat. Ett diskussionsunderlag för Delegationen för jämställdhet i skolans arbete för analys av bakgrunden till pojkars sämre skolprestationer jämfört med flickors. [52]

Pojkar och skolan: Ett bakgrundsdokument om pojkkrisen. Översättning på svenska av engelsk rapport: Boys and School: A Backgroundpaper on the "Boy Crisis". + Engelsk rapport. [53]

Förbättrad återbetalning av studieskulder. [54]

"Se de tidiga tecknen" – forskare reflekterar över sju berättelser från förskola och skola. [64]

Barns perspektiv på jämställdhet i skola. En kunskapsöversikt. [66]

I rättan tid? Om ålder och skolstart. [67]

Gymnasial lärlingsutbildning – utbildning för jobb. Erfarenheter efter två års försök med lärlingsutbildning. [75]

Pojkars och flickors psykiska hälsa i skolan: en kunskapsöversikt. [79]

Skolan och ungdomars psykosociala hälsa. [80]

Att bli medveten och förändra sitt förhållningssätt. Jämställdhetsarbete i skolan. [83]

Hedersrelaterad problematik i skolan – en kunskaps- och forskningsöversikt. [84]

Se, tolka och agera – allas rätt till en likvärdig utbildning. [95]

Riktiga betyg är bättre än höga betyg. Förslag till omprövning av betyg. [96]

Resultatuppföljning, läskvalitet och skolutveckling – tre bidrag till diskussionen om jämställdhet i skolan. [97]

Flickor, pojkar, individer – om betydelsen av jämställdhet för kunskap och utveckling i skolan. [99]

Jordbruksdepartementet

Den framtida organisationen för vissa fiskefrågor. [9]

Bättre marknad för tjänstehundar. [21]

Med fiskevård i fokus – en ny fiskevårdsplan. [42]

Miljödepartementet

Metria – förutsättningar för att ombilda division Metria vid Lantmäteriet till ett statligt ägt aktiebolag. [3]

Kunskapslägesrapport på kärnavfallsområdet 2010 – utmaningar för slutförvarsprogrammet. [6]

En myndighet för havs- och vattenmiljö. [8]

Prissatt vatten? [17]

Planering på djupet – fysisk planering av havet. [91]

Handlingsplan för att utveckla strategier i miljömålssystemet. [101]

Näringsdepartementet

Tredje sjösäkerhetspaketet. Klassdirektivet, Klassförordningen, Olycksutredningsdirektivet, IMO:s olycksutredningskod. [23]

Gemensamt ansvar och gränsöverstigande samarbete inom transportforskningen. [27]

Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Fortsatt europeisk harmonisering. [30]

Utländsk näringsverksamhet i Sverige.

En översyn av lagstiftningen om utländska filialer i ett EU-perspektiv. [46]

Innovationsupphandling. [56]

Effektivare planering av vägar och järnvägar. [57]

Driftskompatibilitet och enheter som ansvarar för underhåll inom EU:s järnvägssystem. [61]

Förbättrad vinterberedskap inom järnvägen. [69]

Svensk sjöfarts konkurrensförutsättningar [73]

Mer innovation ur transportforskning. [74]

Transportstyrelsens databaser på vägtrafikområdet – integritet och effektivitet. [76]

Trafikverket ICT. [82]

Ansvar för järnvägssäkerheten. Kan en annan fördelning gynna en marknadsdriven utveckling? [100]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Aktiva åtgärder för att främja lika rättigheter och möjligheter – ett systematiskt mål-inriktat arbete på tre samhällsområden. [7]

Sverige för nyanlända. Värden, välfärdsstat, vardagsliv. [16]

Sverige för nyanlända utanför flyktingmottandet. [37]

Romers rätt – en strategi för romer i Sverige. [55]

Ett utvidgat skydd mot åldersdiskriminering. [60]

Ny struktur för skydd av mänskliga rättigheter. + Bilagor + Lättläst + Daisy. [70]

Kulturdepartementet

Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet. [11]

I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken. [12]

På väg mot en ny roll – överväganden och förslag om Riksutställningar. [34]

Arbetsmarknadsdepartementet

Flyttningsbidrag och unionsrätten. [26]